

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Lit. 20.—

VIDEM, 1. - 15. APRILA 1952.

Leto III. - Štev. 38

UREDNIŠTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm-Udine

Naročnina: letna 400.— lir, 6 mesečna 200.— lir.

Vstajenje

Kakor vsako leto, tako smo tudi letos pričakali Veliko noč, praznik upanja in veselja. Njen glavni pomen je prav v tem: Velika noč pomeni vstajenje, prebujenje sil, ki so spale.

Ni samo Kristus, ki pride na ta dan iz groba, ampak se prebuja z njim in ob njem tudi vsa narava. Frej smo imeli samo smrt in preobrate v naravi: potres, o katerem govori evangelij naj bi pomenil prav to borbo vse narave proti dogodkom na svetu.

Vsakoletno ponavljanje velikonočnih slovesnosti bi lahko postalo sčasoma enolično. Letošnji praznik pa ni za nas nobena ponovitev. Če smo že predočili posebne pogoje, v katerih sedaj ponovno vstaja naše ljudstvo, imamo sedaj še toliko več razlogov, da vztrajamo v tej priliki in jo tudi obrazložimo.

Pred dvema mesecema so tudi pri nas naravne sile napovedale vojno človeku in njegovi zemlji. Padlo je mnogo snega in temu je sledil potres. Imeli smo človeške žrtve, škodo na domovih in premoženju. Vse je bilo dobesečno zakopano pod snegom in zdelo se je kot da se mora to, kar je še ostalo, zrušiti pri potresu. Sedaj pa se zopet vse prebuja. Še enkrat je v velikem boju med življenjem in smrtjo zmagalo življenje in zopet lahko dvignemo zastavo na kateri je zapisano: Življenje se zopet prebuja!

Kdo bi kaj takega pričakoval še sredi meseca februarja?

In vendar je to zakon narave. Življenje mora vedno zmagati in ko vse molči ono samo dremlje pričakujoč pravega trenutka, ko se bo lahko vrnilo s polno delavnostjo in javno manifestiralo svojo silo. Drevesa, ki jih je raztreskal veter, ali so jih polomili plazovi, niso pomrli. Iz njihovih korenin se porajajo pod toplino pomladnih žarkov novi poganjki, dvigajo se nove mladike, rastejo in začnajo svoje novo življenje in nove borbe.

Tudi mi beneški Slovenci začnemo sedaj dajati znake naše življenjske sile, ki ni nikoli popolnoma zamrla. Vihar raznarodovalne kampanje je dolgo časa besnel po naši zemlji, rušil in uničeval, kar mu je bilo na poti. Zdelo se je, da se to staro slovensko deblo, ki ga je pri tleh polomila kultura in civilizacija nekega naroda, ki je po krvi in instinktu imperialističens, ne bo mogla več dvigniti in pognati novih življenjskih poganjkov iz korenin, ki so ostale skrite v zemlji, zaščitene po njej proti vsem neprilikam. Sneg se topi na soncu in prav tako se topi tudi montaža nacionalizma, ki ga je hotela postaviti peščica hinavskih domišljavcev.

Drobni poganjki prihajajo iz zemlje in rastejo vedno bolj; iz njih poganjajo veje in pojačujejo deblo. In kot gobe po dežju, tako tudi po vsej naši deželi dvigajo glave novi ljudje in ustaja nova zavest.

Pred takim prizorom vstajenja je ostrmel v začudenju ves svet, ki si ne zna razložiti tega čudeža narave in z začudenjem opazuje to novo rast. Z opojno naslodo opazuje vrsto barv in oblik ter prisluškuje koncertu najrazličnejših glasov, ki se dvigajo z vseh strani in rastejo iz zemeljskih brazd. Vse je v gibanju, vse hoče pokazati svojo voljo do življenja. In tudi če bi človek hotel, bi ne mogel preprečiti tega prebujenja, ker bi se mu zdelo, da bo storil s tem zločin nad naravo. Tudi v našem primeru so presenečeni in skušajo pokazati svojo brezbržnost; ko pa se bo napeto popje odprlo in se pokazalo v vsej svoji krasi, tedaj pa se bodo tudi čudili.

Zalajali so

Kakor ustekli psi naši »italianissimi« z njih »Messaggero Veneto« vret so zalajali, kadar so bral, de nekšna ameriška agencija je razglasila po usim svjete, de jugoslovanski poslanik u Rimu je protestiru pri italijanski vladi pruoť karvicam, ki se djelajo Slovincam, ki so ostali pod Italijo. Poslušat nje, nam se godi takuo dobró, de nečemo pustit naše liše in naše zemje za uteč tje u Jugoslavijo.

Poslušajta kar so ameriške agencije razglasile po usim svjete že mjesca luja ljeta 1945, prjet, ki so ble določene nove meje ali konfini an ki najdeta

Zahvala za pomoč

Odbor za razdeljevanje pomoči oškodovanim zaradi plazov v Beneški Sloveniji je prejel prejšnji teden izdatno pomoč v blagu in denarju, ki so jo zbrali goriški in tržaški Slovinci za svoje rojake iz Beneške Slovenije in poslali na njegov sedež v Vidmu.

Ta bratska pomoč v trenutku, ko rimska vlada in krajevne oblasti samo obetajo, nam je ponovno pokazala, kdo so naši pravi prijatelji.

Štampano na debelim u žjornalah okuol 11. luja 1945:

ROMA, 13 Luglio 1945.

»IL CONSIGLIO DEI MINISTRI, RIUNITOSI OGGI SOTTO LA PRESIDENZA DEL CAPO DEL GOVERNO FERRUCCIO PARRI, HA EMANATO LA SEGUENTE COMUNICAZIONE:

»IL GOVERNO ITALIANO RIAFFERMA CHE IL PRINCIPIO DEMOCRATICO DELLO STATO DEVE NECESSARIAMENTE COMPORTARE UN COMPLESSO DI SPECIALI GARANZIE PER I CITTADINI DI LINGUA DIVERSA DALLA ITALIANA. SARA' AMMESSO E GARANTITO IL LIBERO USO DELLA LINGUA NON SOLO NELLE RELAZIONI PRIVATE DI COMMERCIO, NELLE RIUNIONI PUBBLICHE, NELL'ESERCIZIO DEL CULTO, NELLA

STAMPA, MA ANCHE NEI RAPPORTI CON LE AUTORITA' POLITICHE, AMMINISTRATIVE E GIUDIZIARIE.

NELLE LOCALITA' DOVE RISIEDONO IN PROPORZIONE CONSIDERAVOLE CITTADINI DI LINGUA DIVERSA DALL'ITALIANA, SARA' GARANTITO NELLE SCUOLE PUBBLICHE L'INSEGNAMENTO E L'USO DELLA LINGUA MATERNA.

LE PARTICOLARI ESIGENZE DELLE ZONE ABITATE DA POPOLAZIONI DI LINGUA O TRADIZIONI DIVERSE, TROVERANNO LA LORO TUTELA NEL LIBERO FUNZIONAMENTO DI UN APPROPRIATO REGIME DI AUTONOMIA LOCALE ECC.»

Tele komunikat ga je razglasila tudi agencija ANSA. Nič drugega ne uprašamo mi Slovenji pod Italijo ku kar nam je italijanska vlada ali governo tako slovesno objubila u imenu italijanskega naroda, upričo usegá svetá, kar je blo potlé potrdjeno tudi u italijanski konstitucijoni.

Samu kar so sami nam objubili, naj nam kajó an bomo takuo brumni, de še »mečki porečemó vi.« Jugoslovanski poslanik ne bo vič protestiru an ameriške agencije boju mučale ku grob. De tuod pa, ki Italija ne bo »možó besjeđac, ne bo uživala časti pred svjetom an svjet se bo šeló smeja u italijanskim objubam. Za čast Italije an za nje kredit pred svjetom dajta nam Slovenjam kar po Božji an človeški postavi nam gre an kar sta nam sami objubili, potlé bomo tudi mi upli na ves glas: »Eviva l'Italia madre della civiltà!«

Volitve v Trstu

Zav. voj. uprava je sporočila, da bodo volitve v conl A Svobodnega tržaškega ozemlja dne 25. maja t. l. Na teh volitvah se bo rabil sistem vezanih list, kakor v Italiji. Proti temu nedemokratskemu sistemu vezanih list so protestirale vse politične slovenske organizacije in stranke v Trstu, ker pomeni ta sistem novo diskriminacijo in kršitev mirovne pogodbe, ki določa, da se morajo vršiti volitve v Trstu po proporcionalnem volilnem sistemu.

Zakaj tako postopanje z nami?

Ze večkrat smo izrazili željo, da bi prišlo do bolj prijateljskih odnosov med sosednimi državami in da bi prišlo zlasti v naši deželi do mirnega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. Sedaj pa moramo na žalost zopet ugotoviti povečanje napetosti med obema državama.

Vzrok za to je treba iskati v dejstvu, da se noče priznati realnega stanja in priznati mirno in pošteno stvar tako, kakor v resnici so. Mi smo Slovenci po rodu, jeziku, šegah in navadah in imamo pravico, da se nas prizna kot take in da se v tem smislu z nami tudi postopa. To je, kar potrebujemo, kar zahtevamo in kar bomo tudi prej ali slej dosegli. V tej naši težnji pa ni ničesar protizakonitega, ničesar kar bi bilo naperjeno proti državi, v kateri živimo.

Z nekaj dobre volje se bo prav gotovo našlo možnost sporazuma, da bi nam bilo mogoče živeti v boljših političnih, gospodarskih, socialnih in kulturnih pogojih. Namesto tega pa skušajo uničiti v nas tudi najmanjšo kal zavesti, da smo Slovenci. Ko čitamo v šovinističnem časopisju žalivke in laži na naš račun, nam nehote prihajajo na misel vsa nasilstva, ki se dogajajo v našo škodo. Taka nasilstva so se vršila včeraj, se vršijo danes in se bodo vršila žalibog tudi jutri, ker noben narod na svetu ni tako vztrajen

v svojih blodnjah, kot tisti, ki je podedoval idejo o triumfu rimskega duha.

Kdaj bo poštra služba delovala brezhibno tudi za tisk v slovenskem jeziku in ne samo za italijansko časopisje? Ze večkrat smo se pritožili zaradi nerednosti na tem področju.

Kdaj nas bodo pustili živeti na miru? Policijske oblasti često kličejo na zaslišanje ljudi, ki so obtoženi, da... so Slovenci. Pripomniti moramo, da mi nismo beneški Slovenci, ampak nam očitajo, da smo Slovenci, tako kakor bi lahko očitali nekomu, da je ukradel kokoš. Na ta način postopajo nalašč, ker je v Italiji znana stvar, ki so jo potrdila vsa pričevanja, kako postopajo z ljudmi v nekaterih lokalnih in zato državljani rajši hodijo teden dni po kolenih in bosih, kot pa da bi samo enkrat šli na kvesturo ali na poveljstvo cročnikov.

Kdor jim je v napatje ker ima svojo zavest in ne misli tako, kakor tisti, ki tiči v policijski uniformi, ga povabijo naj zapusti rodne kraje in naj odide v Jugoslavijo. Zakaj vendar ne bi smeli živeti tudi tukaj, kjer so naši predniki s potrpežljivim in vztrajnim delom očistili košček za koščkom zemlje od kamenja in grmicevja, da bi jim dala kokošek vsakdanjega kruha?

Zakaj naši starši ne morejo svobodno

voščil svojim čitateljem in prijateljem uredništvo in uprava »Matajurja«

ANTON ASKERC:

Velika noč med beneškimi Slovenci

Vsi travniki in vsi vrtovi že zelenijo in cvetó... Veliko noč pojó zvonovi, pomladno se smehlja rebo.

Ljudje prijazni in veseli pozdravljajo me tod greoč. — Obleko pražnjc so odeli, saj danes je velika noč!

In mehki sončni soj trepeče, poljubljajoč dolinski kraj... Car poezije, tih sreče razliva se čez ves ta raj...

Velika noč... Vstajenja slavi zares pojó zvonovi ti? Ah, nekaj v duše dnu mi pravi, da na pogreb tako zvoni...

Pčasti, tiho do gomile mrtiča nekega nesó... Da grob bi vsaj mu okrasile, cvetice tođ povsod cvetó...

PRI NAS IN PO SVETU

NOVA PRAVILA ZA IZDAJO POTNIH LISTOV. — Rimski senat je odobril nov zakon za izdajo potnih listov. Po novem zakonu bodo potni listi veljavni do pet let. Do potnega lista imajo pravico vsi državljani, ki so izpolnili 14 let starosti proti plačilu takse 5.000 lir, če je veljavna več kot eno leto, 1000 lir, če je potni list veljavna do enega leta. Takse so oproščeni reveži, emigranti, študenti, ki potujejo iz študijskih razlogov, državnim uslužbenim, italijan. državljanji v inozemstvu, ki se vračajo služiti vojaški rok, vojni invalidi, vdove in vojne sirote.

TRUMAN ODKLONIL PONOVO KANDIDATURO. — V nekem govoru, ki je Harry Truman sedanjí predsednik Združenih držav Amerike, izjavil, da se ne namerava predstaviti ponovno na predsedniške volitve, ki se bodo vršile letošnjo jesen. Truman predseduje Združenim državam Amerike že nad sedem let, in prav zato je ta izjava močno iznenadila ves svet.

LJUDSKA SKUPSCINA Jugoslavije je dne 30. marca soglasno odobrila stališče, ki ga je zavzela jugoslovanska vlada glede vprašanja Trsta in potrdila s posebno resolucijo, da se popolnoma strinja z njim.

odločati o vzgoji svojih otrok, in izbrati zanje tiste šole, ki se jim zdijo najbolj primerne? Zakaj pozivajo na sodnijo tiste, ki se upajo poslati svoje otroke v šole, kjer se učijo v svojem materinskem jeziku?

Ali je to spoštovanje naših pravic, da se obtožuje celo duhovnike, ki tukaj višjijo svojo dolžnost, da rovarijo proti državi ker pridigajo v jeziku, ki je ljudstvu bolj razumljiv? Tudi v teh ljudeh, ki so se odpovedali vsemu v tem življenju, vidijo nevarne elemente. Italijanski šovinizem je prodril tudi že za semeniške zidove, kjer bi se moralo učiti, da je treba pridigati ljudstvu o bratstvu med narodi.

Poleg vsega drugega pa skušajo tudi z vsemi sredstvi zavreti gospodarski razvoj našega ljudstva, ker je znano, da je potrebna najprej gospodarska osamosvojitve, kateri sledi potem duhovna osamosvojitve.

Prav tako bi radi po naših dolinah uničili ljudsko petje, ki je našim ljudem tako pri srcu. Hoteli bi, da bi tudi po naših dolinah odmevale note tiste pesmi, ki pravi: »Sole che sorgi, libero e giocondo, tu non vedrai nessuna cosa al mondo, maggior di Roma, maggior di Roma...« To je pa tudi vse bistvo italijanske demokracije.

REZIJA

Prijetno pomladansko sonce je posijalo tudi v našo dolino. Debeli snežna odeja je pričela postajati vedno tanjša, ponekod so gore pokazale že svoja rebra, v prisojnih krajih pa je vzkilo že prvo pomladno cvetje. Pomladansko sonce je odkrilo tudi vso škodo, ki jo je prinesla letošnja zima. Seje te dni se je ugotovilo, da je v Jami snežni plaz podrl štiri planinske bajte, last naših vaščanov. Za popraviti to škodo ljudje upajo, da bo poskrbela vlada, in to bi bilo treba popraviti čimprej, ker smo že v pomladi in kmalu bo treba odpeljati živino na pašo.

SV. JURIJ. — Zadnje čase prihaja v našo vas izredno mnogo tujcev. Glas, da botaničarka Ana Di Blasio, uspešno zdravi ljudi z različnimi zelišči, je prišel celo do Benetk, Rima in Napolija. Žena ne ve kako naj sprejema ljudi, ker ji ne preostaja niti zadostnega časa za počitek in zato se sklenila, da ob nedeljah ne bo sprejela nikogar več. Preteklo nedeljo je bilo res tako, odslovila je nešteto ljudi, četudi je vedela, da so prišli iz zelo oddaljenih krajev.

cember 1943 an 29 setember 1944. Tu te dni so naši vaščani Piccogna Anton, bratri Sturma, bratri Scubla, Vidimar Ivan, Piccogna Jakob, Scuntaro Jožef, bratri Gulon, Mattiuzza Jožef, Mattiuzza Silvio an Vizzutti Ivan bli ustreljeni od fašistsouk morilceu.

Devet ljet so pasali od tje časou; sedam ljet te pasalo odkar ne uera finišala. Cakali smo, ki autoritat na se preokupej za narditi dan monument za onorati te naše martirje, ki njeso mjele druge kolpe koj te, ki so njih fameji an zemji mjeli dičjar. Ma čakali smo za dibant; autoritat na nje neč nardila ne rjemamo kake šperanče zak' na naredi. Za tuo neč to nam ne ostaja koj se usi spraviti an usaki po no mar pomati za

VESTI

iz Zapadne Ben. Slovenije

tuo našim judem to nje družega koj se lošti kop an ga narditi sami.

DJELOUCI, KI NJESO BLI PO SINDIKALNI TARIFI PLAČANI. — Pred dveh ljetu so tu naši vasi škulo gradili. Djelo te bo uzeto horé od komun an plačvou e naš sekretarih. Manualjam so dajali 101 liro po uri, medtjem, ki po sindakalni tarifi so muorli loviti 139,83 po uri. Takoviš djeloucom so dali škuažej 400 lir na dan mankuj. Tole rječ ne zvjedala autoritat an tej, ki smo čuli pravič, no boju muorli pred justicjo jeti tezej, ki so to kamoro nardili.

Tele to je dan jasen dokaz kako no djelajo par nas ministatorji od takih djel. Bozemu djeloucu, ki od zjutra do večer e se potiu so nesli dan tjaré sve pajje. Upajmo, ki justicja na ne pardonej tjem kriucam, an ki na je po leču kondanej.

VISKORSA. — Dne 22. marča e umar tu videmskim špetalu naš vaščan Blasuto Zef (Pičjar smo ga po domače klicali) u 72 ljet starosti. Raneč Zef e bi zadet pred dnjem tje dnem od paralize an se por, ki so domači an mjedih, use nardili za ga oščepati, ubogi mož e umar.

Te ranci te bi dan dobar človek; tu njega živenu e simpri djelou an uzredou dua sina no bčer. Dan od njegovih sinou on je mišjonarih.

AHTEN

Telim kmetam, ki so popravili njih hljeve an nardili hnojišča, štát on že jim dati kontribut od 75 par 100 ta na valor od djela, ki so nardili: Skubla August 18.046; Caruzzi G. Batta 63.750; Sgiarovello David 10.097.

MALINA. — Družini Angelja Turko iz naše vasi e jim zabolou sin 17 ljet star Edoard. Ubogi sin e bi več časa bolan tu pasteji an so kudali, ki on ma influencjo an kar so vidali, ki usaki dan on gre buj slabo so klicali mjedih, ki e mu obrjetou meningto. So ga soboto pejali tu špetau dou Videm an kle no ga zdravijo. Mlademu sinu ve auguramo, ki on oščepje prece.

TU NAŠI LATERIJI. — Zadnje dni marča so mjeli usi sočjeni od naše laterije semblejo za aprovacjon čati bilančijo od ljeta 1951, ki e zljezou zlo atif. So potem votali novo komisijo an zbrali pet novih možje. To se ne vje še, ki to če beti prešident, zak' na ma se komisija sama lošti dakordo. Tu komisiji to je še 3 može te stare ministracijoni.

DELIBERE OD NAŠIH MOŽJE NA KOMUNE. — Marča mjesca so naši možje mjeli tri konseje an so deliberali tele reči:

1) peza rублиka od telega mjesca na če mjeti no tarifo od L. 3 za usak kuintal pézan; 2) so aprovali nove elenke od

roveha mjedih ta na puoš teha starega, ki on če jeti tu drugi komun.

UAREMO SE PRED AFTO. — Tu naš komun na se nje še parkazala afta, ma s tjem to nje rečenó, ki mi ve njemamo uzeti usé prekaucejoni za se brani pred njom. Naši te bližnji komuni, tej, ki so Fojda an Njeme so žej od več timpa infetani an zatuo ne smijemo pozabiti regul, ki to ma daržati, zak' ta kravja bôu na ne pridi še tu naše hljeve. Zavoje tega naš veterinarin e ordinou, ki do novega ordina o ne smije majedan kupiti krau ali druge žvine, če prej o nje stuoru blahu vizito narditi, ne, ki to ne smije ob nuoč lošti tu hljeve ali tobiade judi, ki no hodijo oku.

Najboj to ma se varvati od marčedanctou od krau, zak' tezej no najbuj hljeve prehledajo za tu za nas so zlo perikulozni, ki no parnesita afto.

TORJAN

MAZEROLE. — Tu preteklim mjescu te umarilo 5 judi tu naši vasi. Se ne spominjajo naši te stari, ki tu tekaj malo cajta smartna kosa na bodi paršia tu pet hiš. Umarli so teli: Kamunjaru Terezija, stara 75 ljet; sinček adno ljetu star od našega vaščana Kasina Augusta; Makorič Marija, stara 70 ljet; Bonin Cecilija, stara 65 ljet; Kasina Anton, star 67 ljet.

Usi teli judje so nas zapustili prou u tistim cajtu, ki je blo zlo težkuo za jih nest u britof zavoj visokega snega.

ONAIR SE TRUDI TUD PAR NAS — Tudi za našo vas znana organizacija ONAIR se zlo interesira za znacionalizati naše ljudi. Za tele namjen so nardili an velik prostor, ki bo služu za sprejet naše majhane otroke, ki jim buodo ucepil u glavo staro pjeseni, de mi smo »italianissimi« an de nimanu nič kupe s slovenstvom. Za tele prostor zgradit so potrosil skoro deset milijonov lir. Nauguracjon jo buodo nardil druh mjesac, par tikeri pridejo vič videmskih poglavarju.

NAS POZNAJO SAMO PAR VOTACJONAH. — Lansko ljetu, malo cajta pred votacjoni je hodu usako nedeljo h nam videmski pohlarar ing. Gerolami an nam obeču usak' suort dobruot, če bomo votal za čemokracijo kristjano. Tuo, večina naših judi so tud nardili, zak' so bli prepričani, de ta človek bo »mož besjedak. Pa so se znutil; od junija mjesca lanskega ljeta ga nje blo vič videt. Tikeri naših so ga šli gledat u Videm na njegou oficih, pa tud' tam ga njeso mogli ušafat. Kuo je tuo, de ing. Girolami ne pozna sadá vič naših judi? Ka se misli, de mi smo tkaj nazaj, de bi pozabil use kar nam je obeču? Sa bo še paršu cajt, de bomo vidli napisano

Usaki človek, ki o ma kak interes za tole rječ o more jeti tu komun an prositi pojasnila.

ZA JUDI, KI SO POIRJEBNI ZDRAVENJA. — Usi judje, stari od 18 do 65 ljet an ki par njih hiši so boz an ki no majo potrebo se jeti zdraviti tu fange, no morejo narditi domando prefeturi za biti poslani brezplačno tu štabilimente termal od Aqvi. Domando to ma prej poslati komun an tele on če jo potem poslati prefeturi.

Za buojše informacijoni no judje morejo se obarniti tu komun tah segretarjo.

PEDROZA. — Družini Beligoj Erminij se je rodila na ljepa čičica, ki so je kar stili tu Podcerkvi an dali ime Marija. Za botre so bli gosp. Borgnolo Anton, konsejer komun an njega sestrá Amabile. Čičica to je tretji otrok od družine. Oče to nje bo ta domah, zak' e šou lani tu Francijo na djelo.

PODCJERKEV. — Skupina može od naše usi so se začeli interesuati za narditi no štampenjo tah autoritadam, zak' no ljetos začnita djelati cjesto se tu našo uas. Judje so tu naši usi štufi nositi use ta na harbatu an zatuo to bi tje-la biti ura, ki governo on dankrat nardedi kej še nam. So rjedke usi, ki no bodita brez cjesto, za tuo ve se uprašaruo, če to nje vergonzja governo pustiti nas tu tele kondicjoni. Justicja na muore biti še za nas, saj smo še mi judje, ki ve djelamo naš dovej tej usi te družu Taljani. Smo simpri plačuali naše tase an naši sinouje so prelivali kri za Italije tej tezej, ki so tu plane. Sperajmo zatuo, ki može, ki so se ložli za se interesati za tuole, no vjedita povjedati

SKUPINA NAŠIH EMIGRANTOU NA DJELE U BELGIJI POZDRAVLJA VSE DOMAČE AN ZNANCE

BELI POTOK. — Zopet se oglašamo. Za ras zapuščene, od sveta odrezane ljudi je tudi to uteha, da moremo komu pritožiti naše gorje. Kar nam dela največ preglavic je to, da iz naše vasi ne vodi kolovozna pot v Ravenco, kjer je naš občinski sedež. Da si skrajšamo pot moramo prekoračiti visoke gore preko Karnice in pri tem porabimo skoraj 5 ur heda, kar pomeni izgubiti cel dan. Koliko bi bilo boljše za nas, če bi bila naša vas priključena občini Brdo, kamor vodi dobra cesta.

Po tej cesti vozi tudi trikrat tedensko autobus od Tarčenta, dočim za iti v Rezijsko, kamor spadamo, se ne moremo posluževati prometnih sredstev. Dostikrat sanjamo o tej priključitvi, ker vemo, da bi si s tem pridobili mnogo koristi.

Te naše želje smo večkrat izrazili občinskim oblastem, a te nočejo o tej zadevi nič slišati. Mi vemo, da so v okolici naše vasi veliki občinski gozdovi in seveda bi jih občina izgubila, če bi se mi odcepili od Rezijske. Vprašamo se ali je to prav, da občina za svojo korist pusti trpeti po repotrebem toliko ljudi, ki žive v bednem stanju in jih prav ta nepravilna občinska razdelitev peha v še večji obup?

GORJANI

Smo čuli pravič, ki no če beti maja mjesca votacjoni še tu našim komunem. Tale novica ne mečno razveselila naše judi, zak' no bi tjeli rado vidati, ki ta na komun na bodi votana na ministracjon može, ki no nardita kej več koj ta stara an za ne vidati več prefekturnega komisarja, ki on pride dosti souste koštati našemu komunem.

So neki može, ki no djelajo propagando, zak' no se ne postavita lište kandidatou tej lani, ma mi ve uprašamo, ki no ne poslušajta tjejudi, ki ne njemajo nobedne responsabilitadi. Lište od kandidatou to ma postaviti, zak' te to je dan naš dirit an dovej. To nje jušto mjeti ta na komunem neč komisarja, ki o ne vje kateri so naši problem. No če našje može ta na komunem.

NEME

CERNEJA. — Tu ti zadnji ueri so fašisti se vargli ta na našo uas jeti divjaki an pobili 13 naših najbujših možje an sinou, ki njeso mjeli nobedne kolpe. Saj to nje človeka od naše usi, ki on bodi pozabou dneve tej, ki so 12—13 de-

narditi dan monument ta na černejški plac in onor našim martirjam.

VIZONT. — Naši komunski pohlararji no njeso še odperli oči na našo uas. Kar so ble votacjoni so nam obečali, tezej, ki so se stou prokurali ta na konseju, ki no če nam cjesto popraviti, ki ne če uodo pejati tu te borke, ki na manča. Te če biti prece no ljetu, ki no majo redine od komunam tu rokah, ma še njeso se niti pokazali tu našo uas. Ma za nas ljepo čerjati tas so znali.

KONALIC. — Na dan svetega Jožefa smo tu naši usi naugurali laterijo an akuedot, ki so se sami naše judje nardili. Par nauguracijoni e paršou še naš šindik an giunta comunale. To nje bo pa jih bizunjo, zak' za jo rjes povjedati oni njeso prou neč pomagali za te djela narditi. Če nas mamó našo uodo an laterijo, ve je mamó zatuo, ki smo se sami z našimi mječi nardili.

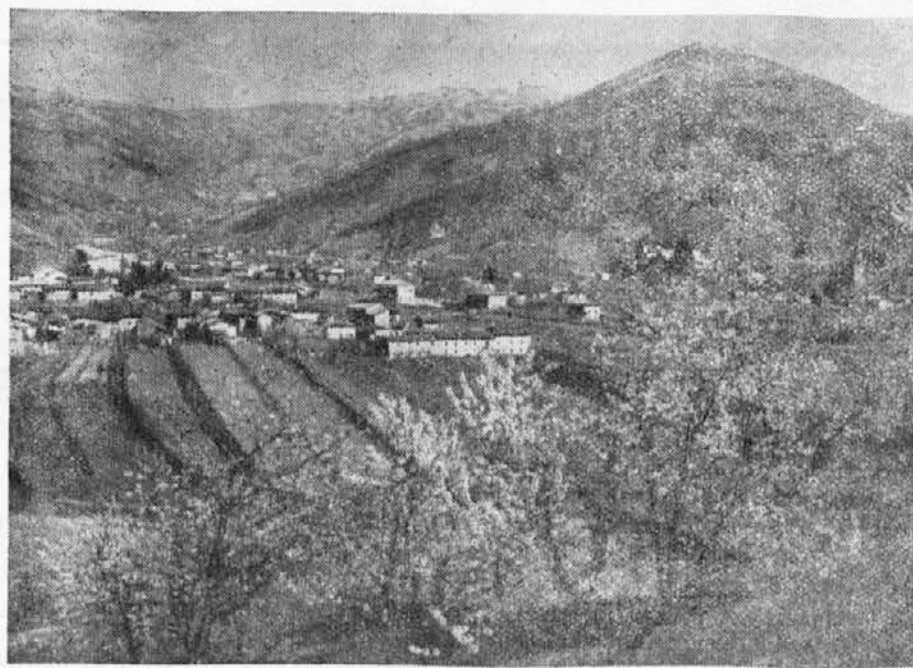
TAJPARA

Smo čuli pravič, ki ljetos tu maju no če začeti spek djelati čentral eletriko ta par Debeleže, ki učneto djelo to je ustavjeno žej tri ljeta. Za to djelo so bli dani 10 milijone lir od governa. Upajmo, ki to bodi rjes tuole zak' takoviš dosti naših djeloucou no če mjeti njih kroh par svej hiši.

SLOVEJSKA ŠKULO NA MU JE TA NA POTI. Tu Centi so autoritadi od škulo med temi še dan človek, ki on je Slovenj po imenu an po jeziku, zak' e se uzredu tu Viškorši od slovejske matere an oča, ki no se mečno interesuajo, zak' naši judje no ne pošijajta svojih otrok tu slovejske škuole. Mi ne vjemo, če no tuo djelajo sve indeje al' če no ma kuaženo an zatuo bi tjeli rado, ki te pohlararji no preberí ta ljepo koštucjon taljano, ki na pravi takolé: »L'arte e la scienza sono libere e libere ne è l'insegnamento.« Zatuo smo libere učiti naše otrok tu našim jeziku.

Škuole, kjer no se uče tu njih maternem jeziku otroci, no njeso tej, ki no oni pravijo stranjere, ma »scuole italiane con lingua d'istruzione slovena.« Našje judje no bi mjeli dirit mjeti take škuole tu njih vasi, ma no tuo impeduajo pohlararji, ki so prej nosili »petelina« ta na bareti, zak' slovejska škulo na jim je ta na poti.

BREZJE. — Smo večkrat pisali od mosta, ki on koventá za tu Srednjo Barčo an fin donás njesmo bli poslušani. Za-

AHTEN v ozadju Malina in Subid

tas, ki no boju muorli plačuvati naši judje ljeta 1952. Elenki no so tu segreteriji od komunam a dišpozicjon usjih judi, zak' no vidita an konfrontajta kaj so bli tasani judje; 3) konseje e delibere se prodajo od komunskega sveta ta na plači Zorutti bratram Degano an prodajo sveta od komunam tu Rekluzo čiti Martinazzi, ki ra če narditi dan dištributor od bencue; 4) so diškusjon mjeli še ta na akuedot od Maline (Pradarones an Mauro), ma njeso še neč konkludili; 5) so deliberali za nomino

njegovo ime na škečah, a takrat bomo znal se runat tikeremu dat naš vot.

FOJDA

Judje od Podrat so po dougi an tardiloti otenili za priti pod naš komun. Miništero za notranje afarje e tej usi rikonjošiu dirit za se odcepiti od Ahtenskega komunam an inkarikou naš konseje komunam, zak' on publikuj ta na albo municipal prožet od delimitacijoni te vasi an sveta, ki o je oku nje, ki no bi muorli priti ljetos pod Fojdski komun.

VILE NAD FOJDO

autoritadi, ki na zadnje so mjeli stuokrat obečano cjesto prou od tjejudi, ki no sede ta na stolah od parlamenta tu Rime. Za te judi smo še mi dali naš vot an za tuo no bi muorli kej več se interesati za nas.

OGENJ NA PIKATU. — Veliko škoda so mjeli tezej, ki no majo svjet ta na Pikatu zavoj ognjá, ki je ratu pred nedougim časom. Ogenj je uniču več kostanjou, zložena darvá an nekej kop sena. Škoda na znaša, tej ki no pravijo, več koj dan milijon lir.

ČEDAD

Usi puomrejo kuo je našo mjesto blo živo ankrat, kulk ljudi je tuod hodilo za prodati svoje parajelke an za kupiti svoje hišne potrebine. U tistih cajtah je blo u sobotah mjesto puno, de še gibat se nje moglo po njim. Oštarije an butjeje so djelale zlo an mjele dobar zaslužak. Donás pa nje vič takuo an če bo šlo takuo naprej boju muorli vič ku kajšen zaprjet oštarijo an butjeje, zak' ne zasluží še za dauke plačat. Temu je narbuj kriva nova meja, ki je ločila od Čedada use vasi od zgornje Soške doline. Od telih kraju so hodil rajveč judi po svojih opravilih u naše mjesto an mu dajal za živjet. Sa tuo usak Čedadje parpozna, zak' donás vidi, de nje vič nabednega šefta. Od 70 oštarij, ki so u našim mjestu, jih je le 15 do 20, de muorejo se zaslužiti za živjet an glih takuo je tud z butjehami. An tele, če bi ne blo Slovenju od Benečije bi muorli zaprjet.

Prou bi blo, de se naši pohlararji zauzamejo za se interesat, de naj se poglobi parjateljstvo z bližnjo daržavo za imjet buojše targouske stike z Gornjo Soško dolino an naj pustijo ankrat ob stran sovraštvo do Slovenju, ki konc koncu je njih zaslug, če Čedad je postalo takuo veliko mjesto.

SV. PETER SLOVENOV

GORENJI BARNAS. — Je puno ljet, de nam obečujajo, de nam boju nardil šuolo a do donás še nje blo nobednega senja, de bi rjes začel ki djelat. Poglejta kuo se muorejo an u kajšne lokale, učít naš otroc: parvu šuolo jo učijo u adni majhani nezdravi kamrici; drugo an trečjo šuolo učijo u admim seniku, ki je an naših vaščanu dau; četarto an peto pa nad mlekarinco. Sadá se usak človek zmislil kuo se morejo naši ta majhani učít. Al njesmo mi ku ta druž? Sa so nardil u Petejahu an u Ažii nove šuole. Ka smo pa mi? Glih ku ta druž plačujemo taše an za tuo je velika potreba, de se da tud našim otrokam človeški prastor za učenje.

AŽLA. — NAJ SE PO SLOVENSKO PRIDGA TUD U NAŠI VASI. — U useh vaseh, kjer je slovenski duhovnik pridgajo u cjerkvi po slovensko. Zattoo na bi blo nič slabo, če bi tud' naš kaplan gospod Jože Krajnik po slovensko razložil božjo besjedo. Sa on zna slovensko, zak' je iz naše dažele an bi mu ne blo težkuo govorit materni jezik. Sa ta star judje ne zastopijo po taljansko pridgo an zattoo bi takuo radi u cjerkvi čul, de se tud' po slovensko govori, sa pred 15 ljeti se je nimar po slovensko pridgalo tud' par nas. Troštamo se, de naš gospuod kaplan bo zadovolvil željo telih starih judi.

KLENJE. — Pardjelak vina ljetos nje biu slab u naši vasi an je nje hiše, de bi ga ne mjela. Takuo se je godilo, de naš vaščan Karlon an dan se ga napije, ampa ne tkaj, de bi ne vjeđu kaj djela. Vje se, de kar ga človek popije se spremeni, an kajšenkrajt pru zattoo pride u hiš do kreganja. Takuo se je godilo našmu Karlonu, ki živi kupe s sestro u hiš. Sestra pa mu nje parpustila, je začela pravit po vasi, de Karlon je nauman. Kaj je potlé ratalo? Pride an dan auto iz Vidma an ga rjes peljejo u norišnico. U telim špetalu pa do donás rjeso mjedihl zagledali, de bi biu mož nauman an zattoo ga boju višno nazaj damu poslat. Zalostno je vidati take reči, de se nuca take sisteme za se rešit od človeka, ki z njim se ne zastop.

PODPORA KMETOM. — U našim kamunu buodo prejel daržavno podpuoro za popravo hljevou an hnojišč tisti kmetje, ki so napravili tiste djela. Ta podpuora znaša 75 par stuo stroškou, ki so jih mjel za kupit materjal an za djelo. Teli so kmeti našega komuná an za par usakemu imenu napisemo tud cifro, ki jo je ponucu: Zamparutti Anton rancega Franca 26.576; Costaperaria Erminja, rancega Angela 82.993; Klemenčič Zolilo ranc. Ivana 42.157; Kvarina Josip ranc. Augusta 22.093; Mašera Alojz 109.275; Špehonja Teodor ranc. Josipa 32.567; Strazonlini Ivan ranc. Antona 66.993; Kocčanč Josip ranc. Ivana 21.375; Blazutič Pia ranc. Antona 33.750; Blazutič Marko ranc. Ivana 55.130; Paragon Ranieri ranc. Karla 157.720; Marinčič Marko ranc. Valentina 9.168; Snidero Josip ranc. Josipa 29.625; Marinič Marcelo ranc. Alojza 36.107; Koredič Rudolf ranc. Petra 42.917.

PODBONESEC

U našim kamunu kmetje, ki so postrojil nje hljeve an runal nove hnojišča bodo od inšpektorata dobil daržavno podpuoro 75 par stuo na cjele stroške, ki so jih mjel za djelo nardit. Imena kmetu so teli: Kručil Alfons rancega Ivana 50.850; Špekonia Ivan rancega Antona 76.676; Mučič Marija udova Špekonia 31.445; Birtič Ivan ranc. Josipa 84.562; Saccú Anton ranc. Jakoba 81.115; Bukovac Ivan ranc. Ivana 67.111; Petričič Bruno ranc. Andreja 67.803; Oričič Angel ranc. Ivana 26.551; Franz Ivan ranc. Filipa 44.891; Birtič Eugen sin Franca 42.647; Černoja Josip ranc. Matije 101.502; Černoja Anton rancega Ivana 77.796; Costaperaria Anton ranc. Ivana 76.945; Medves Gino ranc. Ferdinanda 12.282; Cenčič Viktor ranc. Alojza 8.625; Cenčič Alvio ranc. Angela 6.900; Špekonia Augustina udova Cenčič 6.900; Juretič Jakob ranc. Matije 92.286; Juretič Mario sin Antona 96.850; Obala Lovrenc ranc. Štefana 15.093; Zorza Mihael ranc. Valentina 27.600; Maršeu Jožef ranc. Antona 35.889; Maršeu Anton ranc. Alojza 37.993; Fantin Ermacora 33.765; Cugli Josip ranc. Valentina 37.122; Jerop Anton ranc. Valentina 60.806; Zorza Guido ranc. Valentina

30.168; Zorza Ermacora ranc. Antona 26.823.

CRNI VRH. — V naši vasi je zbolelo pretekli tjeđan 300 ljudi. U začetku so mislili, de je tuo navadna influenza a potlé kar so videli, de bouniki irajo zlo visoko temperaturo an de dostim teče kri iz nosa so klicala mjedihla, ki je povjeđu, de je tuo najbrže španjola an zattoo je dau ukaz, de nobedan iz Črnege vrha ne smije iti von iz vasi, zak' to bolježen bi lahko ušafali tud' ljudje drugih vasi.

Od začetka smo bli usi zlo u velikih skarbch, zak' smo tisto bolježen jo poskusil u cajtu po parvi svetovni uojski od tikere takrat jih je umarilo puno. Ljetos, hvala Bogu nje b'la ta bolježen tkaj huda an u tele dni jih je že dosti ljudi, ki se dobro čutejo an takuo upamo, de boju usi u kratkim cajtu srečno prene-

MJERSKA DOLINA V BENEŠKI SLOVENIJI

sli tisto bolježen. Šuolo, zavoj tiste bolježni, so jo zaperil an učitelji, ki u nji učijo njeso smjeli iti damu.

STUPCA. — Zvjedel smo, de se je februarja mjesca godila adná velika nesreča u Australiji, kjer so šafali smart več ljudi an med njemi je zgubu življenje tud Rosič Gabrijel, star 41 ljet, brat od rancega Ludvika Rosiča iz naše vasi, ki je pred lansko jesen utonu u Nediž. Nesrečni družini, ki je u takuo malim cajtu zgubila dva sina, izrekamo naše sožalje.

SOVODNJE

Inšpektorat za agrikulturo je dodelil 650 taužent lir 17 kmetu iz našga kamuna, kot podpuoru, ki je daržava dala usjem tistim, ki so postrojil hljeve an runal nove hnojišča. Kmetje, ki boju dobil sude, so teli: Cicigoj David rancega Alojza 35.134; Perovica Ivan rancega Valentina 19.167; Petričič Ivan rancega Valentina 32.376; Kvalica Ivan rancega Antona 87.812; Franz Ferdinand iz Matajurja sin ranc. Ivana 48.014; Kocčanč Hubert sin ranc. Andreja 43.025; Markič Valentin ranc. Andreja 33.351; Batistič Josip sin Ivana 48.810; Podorješčak Josip ranc. Alojza 94.895; Medves Andrej 66.596; Medves Josip ranc. Ivana 20.375; Podorješčak Josip ranc. Josipa 26.957; Franc Marko ranc. Alojza 68.250; Gošnjak Josip ranc. Josipa 59.826; Medves Josip ranc. Ivana 81.018; Azzolini Ivan 81.936.

Cifre, ki smo jih napisal par usakmu imenu so tiste, ki so ble priznane, de vajá djelo napravjeno. Od telih bo dano 75 par stuo pomoči.

MATAJUR. — U naši vasi se njesmo mogli še rešit od žvinske bolježni slinauke. Škoda, ki so jo naši kmetje tarpel je zlo velika, če mislimo na vos denar, ki muorejo živinorejci ponucat za živno zdravit. Potlé tud' mljeko ki se zgubi par bolani živini. Kmet Jožef Gošnjak nam je pravu, de je potrošil približno 200 taužent lir an je 40 dni, de ne more u mlekarno mljeka nosit. Od 50 litru mljeka na dan, ki je pordjelu s sedam krau, ki ima u hljeve, ne more nuat niti litra. Use muora proč zavreči.

BLAZIN. — Naš vaščan Kvalica Ivan je zlo veseu, zak' je dobiu premio od videmske »Casse di Risparmio« za 40 taužent lir, zak' je popravu hljeu. Motivacijon od premia je tale: »u zlo slabim kraju se je potrudil z uso dobro voljo za nardit hljeu, ki ga lahko štejem za

narjueši u cjeli naši dolini. Je zgradiu tud' zlo ljepo hnojišče z vaškou za hnojnico, ki tehnično an higijensko odgovarja modernim sistemom.« Mi mu čestitamo an se troštamo, de se boju tud' druž brigal za zgradit ra tako vižo hljeu an hnojišča.

PEKINJE. — Tud naš vaščan Markič Valentin je dobiu 40 taužent lir premia zattoo, ki je zgradiu novo hnojišče. Motivacijon za premio je tela: »U vasi, ki njema cješte je postroju hljeu an zgradiu hnojišče na modernu vižo, ki zasluži, če pomislimo na buoštvou naše vasi, mčno pohvalo.« Čestitamo tudi njemu.

SREDNJE

Še se govori u našim kamune o krivične denunceje, ki so jo nardil domači karabinjeri an naš šindik pruoč pravičnim ženam, ki njeso ble krive drugega,

ku tistega, de so prašale nje pravice na kamunu. Vidil smo kakuo so tožil tisti poglavarji naše žené na čedajski preturi an željá šinčaka an brigadjerja od karabinjerju nas videt štrafane se jim je zasmudila. Z glavom ki je gledala u tla so ta dan hodil. Pravičen pretor je oprostiti use žené, zak' lec pravil, de tuo kar so one nardile ni kaznivo.

Pa usegih ni rečenó, de obliški judje se boju odpovedali pravici do tiste cješte. Še se bomo partoževali, zak' brez cješte ne moremo bit. Mi smo daržavljani Italije ku ta druž an zattoo čemó, de nam se zbujsa živjenje, zak' smo naveličani nosit use na harbtu ku žvina. Po Italiji runajo cješte posjerode an asfaltirane; ka njesmo tud' mi pod Italijo? Tuole naj se ložijo u glavu tisti, ki vladajo u Rime an ki nas poznajo samo za nas z dauki mousti.

DOLENJI TRBILJ. — Naš vaščan Durjavč Anton je dobiu od inšpektorata za kmetijstvo 20 taužent lir premia zattoo, ki je postroju hljeu an ga postavu pru na modern način.

PODSREDNJE. — Tud naš vaščan Ernest Kvalica je bliu premjan z 20 taužent lir zavoj tega, ki je hljeu postroju. Pru bi blo, de bi usi tako djelo napravil, zak' je koristno.

PRAPOTNO

OBORCA. — U cajtu uojski so Njemci zažgal u naši vasi 7 stal. Lastniki so jih po uojski use zgradil an prožet jim je naredu geometer Kručil iz Čedača, ki je koštú ljepo sude. Mislii so, de jim boju povarnil škodu, sa če nje blo takuo, ne bi runal prožeta, a na žaiost do danes nobedan nje dau nič. Trjeba je, de se ganeju videmski poglavarji, zak' mi ne moremo čakati vič.

KOLIKO SLOVENSKIH DRUŽIN JE U PRAPOTNIM. — U našim kamunu je 292 družin, ki govoriyo slovensko. Use tele predstavljajo 80 par stuo ljudi slovenskega izika, ki živijo u prapotniškem kamunu. Če gremo buj nazaj s cajtom bomo vidli, de kar smo bli pod Austrijo par nas je nje blo niti adné družine, de bi ne govorila slovensko.

Zattoo se zlo čudimo, de nam se ne prizna tuole na kamunu, kjer se muora govorit samo italijansko. Jih je vič naših ljudi, ki ne znajo tega izika, posebno ta stari. An dan je šu an star z naših vasi na kamun an je téu po slovensko povjedat, impjegadi ga njeso poslušal an mu jali, de na kamunu se muora italijansko govorit.

VESTI

iz Vzhodne Ben. Slovenije

DREKA

Škoda, ki smo jo ljetos tarpjeli zavoj snežnih plazou an zametou, znaša več milijonu lir. Samo par naši zadružni mlekarni, ki jo je plaz odnesu, škoda znaša približno 10 milijonu lir. Bogvje kulk cajta bomo muorli čakati, de se bo nardila nova. Če governo nam ne bo pomogu za jo zgradit, mi sami težkuo bomo mogli skup spraviti tuk milijonu. Tle par nas živimo u velikim buoštvu, ki še do pulente nam je zlo težkuo pridit.

Pa tuo nje use, snjeħ je napravu u našim kamunu še dost druge škode dostim družinam. U Gorenji Dreki narveč škode so mjel teli: Cicigoj Antonu je odneslo senik; Dreščič Jožefu je porušilo senik an poškodovalo sadounjak; Dreščič Emilju je porušilo senik an poškodovalo sadounjak; Dreščič Ivanu je poškodovalo hljeu an senik; Krajnik Jožefu je poškodovalo hišo an senik; Cicigoj Jožefu je poškodovalo hišo an senik; Tomazetič Jožefu popolnoma uničalo senik an poškodovalo sadounjak; Trinko Romeo je imú poškodovano hišo an sadounjak; Simončič Karlu je odneslo tri kope sena; Simončič Mihaelu je poškodovalo hišo an sadounjak; Dreščič Jožefu je odneslo senuo, ki ga je imú tu kopah; Simončič Jožef je imú poškodovan sadounjak an odnešeno senuo; Krajnik Anton, Krajnik Franc an Tomazetič Jožef so mjel zlo poškodovane sadounjake.

U Dolenji Dreki so narveč škode tarpjel teli: Trinko Ivan, ki mu je odneslo senik; Dornik Jožef, Zufri Filip, Zufri Jožef so mjel poškodovane sadounjake an senuo odnešeno od plaza. Par Trinkoh je uničalo senik Trinku Antonu. Nimar u teli vasi je zlo poškodovalo polje telim ljudem: Trinko Ivan, Namoro Italo, Prapotnik Ivan, Trinko Jožef, Cicigoj Valentin, Trinko Pavel. Par Cuodarju, kakor smo že pisal, je odneslo hišo Cuodarja Štefana an ubilo očja an sinu; 6 malih otročiču je ostalo brez svojege očja, ki bi zanje skarbu. Teli družina ima veliko potrebo pomagila. Zattoo uprašamo governo, de naj hitro skarbi za pomat takim nesrečnim ljudem. Mi Drečani, kar so ble poplave lansko ljetu dol po Italiji smo dal tistim ubogim nesrečnim ljudem use kar smo mogli. Skoraj 100 kuintalu krampirja smo nabral an kostonja za tiste ljudi. Za nas pa se nje nobedan čol po Italiji pobrigu, de bi nam par nesreči pomagu. Vjemo, de ne moremo primerjati našo škodo s tistom, ki so jo poplave nardile, a usegih smo čakal, de bi se italijanska autoritat malo vič pobrigala.

Narbuj potrebe bi mjel, de bi se pomalo našo mlekarno zgradit, zak' sadá, ki tista nam manjka, tarpimo škodu usi, zak' ne moremo našega mljeka predelovat an tle par nas se narbuj pomagamo z mlječnimi izdelki. Troštamo se, de se boju autoritadi rjes zauzele za rešit teli problem, ki za nas je nujen.

GRMEK

Dajemo tle imena kmetu našega an dreškega kamuna, ki so hljeve postrojil an nove hnojišča nardil. Telim bo inšpektorat za kmetijstvo plaču 75 par stuo za stroške, ki so jih mjel an ki smo jih napisal par usakemu imenu: Bernjak Pio rancega Jožefa 18.715; Tomazetič Jožef ranc. Ivana 120.746; Tomazetič Peter ranc. Ivana 45.906; Trinko Anton sin Antona 21.174; Tomazetič Anton ranc. Mateuža 81.187; Cicigoj Jožef sin Jožefa 47.350; Klodič Jožef sin Jožefa 15.316; Florjančič Peter sin Valentina 120.474; Gus Jožef sin Jožefa 69.839; Rukin Ivan ranc. Jakoba 60.202; Kjabaj Jožef ranc. Štefana 45.217; Vogrič Ernest sin Štefana 59.604; Trušnjak Jožef ranc. Mateuža 19.348; Bukovac Jožef sin Antona 93.179; Rukin Štefanija ranc. Jožefa 90.319; Jurman Ivan ranc. Andreja 94.417; Jurman Valentin ranc. Ivana 101.657; Primožič Amilkar ranc. Alojza 165 taužent.

ZVERINAC. — Naš vaščan Bokovac Jožef je bliu premjan zak' je svoj hljeu postroju an nardiu novo hnojišče s 40 taužent lir. Čestitamo mu an troštamo se, de jih bo še takih kmetu, ki buodo postrojil hljeu.

KLODIČ. — Znani hipnotizer prof. Jurama je bliu dva dni u naši vasi. Naš kamun mu je dau na razpolago dvorano, kjer se zbira jo naši možje an tle je pokazu ljudem svojo nadnaturalno moč. Puno ljudi so ga paršli gledat.

ŠT. LENART

Od cješte, ki peje od križališča od Ažle gor po Rečarski dolin u Skrutovo, Zamir an Klodič smo že vičkrat pisal, de je pčobna potoku. Nu pa čast bogu, de po vičkratnim našim pisanju so nas videmske an domače oblasti uslišale. Frukti koncu pretekelega mjesca so začel cješto strojiti an z glerjo, ki jo frantojo mleje, zapunjevat usaj velike jame.

Velika huala an čast tistim možem, ki so za tuole se interesali. Ta slaba cješta je nardila tkaj škode, ki človek niti se ne zmislil. Lomile so se koleasa od vozou, lomile so se balestre od kamjonou an korjer, lomile an vederbuvale so se bičikle. Tajšno je bliuo, de če štejem uso tisto škodo, bi lahko mjel denarja za tisto cješto asfaltirat. U tajšnim stanu je bla cješta, de korjera u zadnjim cajtu je muorla skrajšat vožnjo iz dvakrat na dan, na enkrat. Če njeso bli začel strojiti cješto, korjera ne bi vič vozila, zak' ji je blo nemogoče. Troštamo se, de tole djelo, takuo, ki so ga začel ga boju tud končal. Mi smo vajeni videt, de se začne adno djelo an pusti potlé na pou. Pa čemó tud' povjedat, de nje zadosť glerja, potreba bo potle, de se nimar stroji an de se uzame kajšnega cještartja, ki bo usak dan na cješti djelu.

POŠTA

E. NOVAK - Chatelineau (Belgija). Naš list izhaja dvakrat na mesec. Letna naročnina za inozemstvo znaša 750 lir oziroma 60 belgijskih frankov. Plačati lahko z mednarodnimi kuponi, ki jih nabaviš na vsakem poštnem uradu. Casopis smo ti že začeli pošiljati s 15. marcem.

E. TOMAZIN - Montceau Les Mines (Francija) - Prejeli smo tvoje pismo in naročnino. Najlepša hvala.

K. J. - Buenos Aires - Prejeli smo vaše pismo in naročnino. Zahvaljujemo se vam za dobre nasvete in še kaj se oglasite.

KVALICA IN MATELIČ - Visconsin (U.S.A.) - Sporočamo vam, da smo prejeli vaši naročnini. Začeli smo vam redno pošiljati »Matajura« s 15. marcem.

J. TOMAZETIČ - Charleroi (Belgija) - Prejeli smo tvoje pismo in nas zelo veselil, če se boš res potrudil in pridobil novih naročnikov med našimi emigranti. Čim nam boš poslat seznam naročnikov in naročnino, bomo pošiljali kar tebi list, da ga boš razdelil. Zaenkrajt smo ti poslali več zaostalih številik »Matajurja« na ogled. Opišii, če si prejel.

BERA G. - Karnatska dolina - Prejeli smo tvojo sliko, najlepša hvala zanjo. Vrnili ti jo bomo, čim bo objavljena v našem listu.

E. S. - Arbeč - Žal, ne moremo ugoditi tvoji želji, kaj več ti bomo o tem sporočili pismeno.

S. J. - Prosnid - Zanimali smo se pri »Ass. Mutilati ed Invalidi di Guerra« u Vidmu za vašo zadevo. Sporočili so nam, da bo vaša prošnja za podporo, ki vam pritiče, kmalu rešena in ta urad vam bo sporočil kdaj se morate zglasti pri njih.

K. O. - Režija - Za ponoč pri gradnji novega hleva v planinah, ki vam ga je letos odnesel snežni plaz, se morate obrniti na »Ente Economia Montana« u Vidmu, ki ima svoj sedež v via della Prefettura.

S. I. - Podbonesec - Če vam mož, ki je v inozemstvu ni do danes poslat še nobene pomoči ir. vi zaradi tega živite z otroci v bednem stanju, vam svetujemo, da se obrnete na italijanski konzulat države, kjer vaš mož živi in potem bo ta skrbel, da boste redno prejimali vsaj družinske doklade za mladoletne otroke. To seveda, če je mož zaposlen.

C. I. - Brezje - Če v resnici nimate nikakih dohodkov, imate polno pravico da vas vpišejo v seznam občinskih revčev in tako boste deležni vseh podpor in brezplačnega zdravljenja v bolnici. Napravite takoj prošnjo na občino, ki vam jo bo morala ugodno rešiti.

S. A. - Sv. Peter Slovenov - Za trgovarje z Jugoslavijo je najbolje, da se obrnete na trgovsko zbornico (Camera di Commercio), kjer boste dobili tudi seznam kakšne predmete lahko izvažate oziroma uvažate.

Tudi pred fašizmom je Italija ovirala kulturni razvoj beneških Slovencev

Če pogledamo razno krajevno časopisje iz pred prve svetovne vojne, to je iz dobe pred fašizmom, najdemo v njem več polemčnih člankov, v katerih se napada tiste, ki so se takrat brigali za izobrazbo beneških Slovencev v njihovi materinski. Kakor povsod, kjer prevladuje kmečki živelj, tako so bili tudi med beneškimi Slovenci med izobraženci predvsem duhovniki in zato so zlasti proti njim bile naperjene italijanske patriotične besede, v katerih so jim očitali, da so sovražniki italijanstva in da so se prodali tujcu. Tako torej tudi v tisti dobi niso dovolili slovenski narodni manjšini, da bi imela šolski pouk v svojem materinskem jeziku, bodisi na stroške državne uprave, bodisi v privatni obliki in na svoje lastne stroške.

Tedaj se je najbolj brigala za razvoj prosvete med prebivalstvom Beneške Slovenije Družba sv. Mohorja iz Celovca. V naši deželi je ta družba štela precej članov in ustanovila je podružnico v Vidmu, katere zaupnik je bil prof. dr. Ivan Trinko. Njega so večkrat napadali, čeprav se je branil s tem da je zanikal, da bi imela omenjena družba kaj skupnega z Družbo sv. Cirila in Metoda, kateri so mnogi očitali, da je imela politične cilje. Najbolj pa je jezilo nekatere samopazane rodoljube dejstvo, da je bila v neki knjigi narodnih pesmi, ki so jo razdelili v okraju Sv. Petra Slovenov, tudi neka pesem, ki je pela slavo Avstriji.

Čeprav priznamo, da je bila tista pesem morda kaj malo v skladu s ljubeznijo do Italije, in da ni imela nič skupnega s kulturo, moramo priznati, da je bilo med ljudstvom nekaj domotožja po Avstriji, čeprav so v začetku vsi glasovali za Italijo. Vzrok temu je bilo, da je Italija že po nekaj letih vladanja našim ljudstvom tako navila davčni vijak, da so si želeli povratek prejšnjega tirana, ki je bil bolj zmeren proti svojim podložnim narodom.

Sovinistična jeza pa se ni zagnala samo proti prof. Trinku, ampak tudi proti vsem vaškim poverjenikom, ki so razdeljevali slovenske časopise, brošure in

TRCMUN ROJSTNI KRAJ I. TRINKA

knjige. Kljub tem borbam in polemikam pa moramo priznati, da so se oklepali svoje zemlje, jezika in svojih običajev ne samo beneški Slovenci, ampak celo izobraženci, ki niso bili beneški Slovenci. Da bomo bolj nazorno pokazali razpredenost te organizacije, naj navedemo tu spodaj seznam članov in poverjenikov za leto 1911:

Videm, 33 članov (poverjenik prof. Trinko); Ažla, 3 člani (poverjenik kaplan Jakob Lovo); Ronac, 26 članov (poverjenik Don Valentin Birtič); Marsin, 25 članov (poverjenik Don Valentin Birtič); Čedad, 12 članov (poverjenik gostilničar Skaunik Jože); Sv. Peter Slov., 45 članov (poverjenik župnik Anton Gujon); Matajur, 76 članov (poverjenik učitelj Alojz Blazutič); Dreka, 14 članov (poverjenik župnik Anton Domenis); St. Lenart, 7 članov (poverjenik župnik Ivan Petričič); Srednje, 20 članov (poverjenik kaplan Ivan Durjava); Gor. Trbilj, 16 članov (pov. kaplan Aleksander Tomazetič); Kozlica, 15 članov (pov. kaplan Natale Mencaro); Kravar, 11 članov (pov. kaplan Lucijan Krizetič); Grmek, 12 članov (pov. kaplan Peter Cernotta); Tarcent, 4 člani (poverjenik Nikolaj Basili); Prapotno, 3 člani (pov. župnik Natale Zufferli).

V nekaterih krajih so bili poverjeniki, za katerih imena ne vemo. Zato bomo navedli samo število članov v teh krajih: Topolovo 1, Dol. Brnas 1, Bijače 4, Landar 6, Gor. Brnas 10, Sarženta 1, Arbeč 4, Laze 4, Tarpeč 2, Prešnje 1.

V celoti torej smo imeli leta 1911 v videmski nadškofiji 12 dosmrtnih in 326 navadnih članov Mohorjeve družbe iz

Celovca. Ta številka je za tisto dobo precej visoka, če pomislimo, da je bila raven ljudske kulture takrat precej nizka, zlasti v Beneški Sloveniji, kjer je bilo število nepismenih precej veliko.

Kot je razvidno iz seznama so bili med podporniki Mohorjeve družbe številni duhovniki, ki so imeli pri izvrševanju svojega pastirovanja precejšen vpliv na prebivalstvo in so lahko ščitili njegove tradicije. Potem pa je prišel fašizem, ki je preprečil še to majhno možnost. Kaj se pa dela danes v Beneški Sloveniji, ko se toliko hvali in opeva obnovljeno svobodo? Na videz se dovoljuje slovenski tisk ter razdeljevanje slovenskih časopisov in knjig. Toda na skrivaj pa se še vedno na vse načine skuša odvrniti ljudi od njihovega lastnega jezika. Mladino že v rani mladosti usmerja k raznorodovanju, ki je bilo značilno tudi v prejšnjih dobah za rimsko politiko.

Toda če so takrat razni župniki in kaplani lahko na kakšen način razgibali to ljudstvo, danes se tudi oni ne upajo posnemati svojih prečnikov, ker še vedno bolj bojijo jeze, ki bi prišla od zgoraj če bi začeli delati propagando med ljudstvom, da naj čita slovenske knjige in časopise, da bi se tako izobrazilo v svojem lastnem jeziku.

V slovenske župnije, slovenske duhovnike

V dokaz, da jezik, ki ga govori ljudstvo v Beneški Sloveniji, nima ničesar skupnega z italijanskim jezikom in da bi bilo potrebno za tamkajšnje prebivalstvo ustanoviti slovenske šole in poslati slovenske duhovnike, objavljamo tu spodaj odlomek nekega dokumenta. To je priročnik z vprašanji in odgovori, katerega se je moral posluževati italijanski duhovnik, ki je bil župnik v Tajpanti pred kakšnim desetletjem, če je hotel spovedovati ljudi. Ta priročnik je našel znan Baudouin de Courtenay in je jasen primer v kako težkih razmerah so duhovniki vršili in še vršijo svojo službo med našim prebivalstvom, kadar so ti duhovniki Italijani ali Furlani, kot jih često pošilja videmska nadškofija v slovenske vasi v Benečiji, kjer bi morali učiti evangelij kot pravi Kristus v narodovem jeziku.

Naj navedemo nekaj vprašanj in odgovorov:

- 1) Che nome hai? = che ti mas sano ime?
- 2) Che nome ha tuo padre? = comá sano ime tui okjá?
- 3) E tua madre? = a tua mati?
- 4) e tua sorella? = a tua sestrá?
- 5) e tuo fratello? = a tuoi bratar?
- 6) e tuo nonno? = a tuoi testari okjá?
- 7) Quanti siete in famiglia? = Al to uas je dosti tou fameje?
- 8) è vivo tuo padre? = al è szlu tuo okhjá?
- 9) Quanti anni hai? = Dosti ljet masti?

Pekjar Vanac an oštjer

Pravca u garmiškim narečju

Biu je Vanac an star buožac mož. Njegá velike an okovane košpe so rožnate an odmjevale se že pu ure prjet ku je paršu tu vas. Vanac je pekju od vasi do vasi, Beneško Slovenijo an brda je poznú ku član na roci an kar je paršu u vas usi otróc so mjel veliko vesejé za ga dražit.

Bluo je adnegá dne u zimskim cajtu. Tajšen mraz je zvižgu, de so se Vanacu štruce ta pod nuosam runale. Lačan je biu an je od hiše do hiše prašu za jest, pa obedan mu nje teu dat nič, tud' močice mu njeso tjel dajat u njega žakjič, zak' judje so vjedil, de je imú no gardo navado. Vanac kar je upetju po an žakej moke, jo je nesu predajat oštjerjam za pjačo. Tist dan pa, ki je tajšen mraz viu an judje mu njeso tjel nič dat, nje imu kaj za predat. Lačan je biu an nje vvedu kaj naredit. Pa se je zmislú na oštjerja, tistega, ki mu je buj pogosto

Med najbolj zanimive probleme v občini Brdo spadajo prav gotovo tudi priimki njenih prebivalcev. Ti so namreč pristnega furlanskega izvora, čeprav je dokazano, da je vse prebivalstvo slovenskega porekla. Kako lahko razložimo ta nesmisel?

Že iz najstarejših dokumentov, ki so nam na razpolago je razvidno, da so bili ti priimki italijanski. To pa zaradi tega, ker so pri pokristjanjenju prebivalstva vsilili ljudem furlanske priimke.

V starih časih ti kraji niso imeli lastne cerkvene uprave, ampak so bili priključeni v verskem in civilnem položaju oblasti v Tarcentu. To središče pa je bilo tipično furlansko, čeprav so ga obkrožale slovenske naselbine. Bil je utrjen grad, ki je imel nalogo, da je zapiral slovenskemu prebivalstvu prehod iz Gornje terske doline in da je ščitil ravnino pred invazijo od strani drugih narodov. Zaradi tega svojega položaja in naloge je bil grad v Tarcentu popolnoma furlanski in za razliko od Čedada, tu Sloverci nikoli niso mogli priti do besede.

To je treba pripisati posebnemu zemljepisnemu položaju, ker tvorita gori Bernardija in štela nekaj vmesni zid med tem predelom in med Gornjo tersko dolino, s katero je povezan samo z ozko sotesko, ki je dolga kakšne štiri km in je bila nekoč težko prehodna. Zato so

bile cerkvene oblasti v Tarcentu furlanske in so imele za slovensko okolico samo vikariat.

Najbolj razširjena imena v občini Brdo so: Lendaro, Bobbera, Molaro, Culet, Culino, Sinico, Negro, Cerno, Lovo, Del Medico, Marchiol, Roseano, Tomasino, Pez, Sgarban, Muchino, Cher, Mico, Battoia, Finosa, Moro, Di Lenardi, Cramaro, Mozza, Gasparo, Matighello, De Bellis.

Od vseh 21 navedenih imen je samo eno, ki ima slovensko obliko: Cher. Nečvomo je prišla ta rogovina v našo dolino pozneje, ko je bila že krščena nekje drugje, kjer je lahko ohranila svoje prvotno ime.

Toda tudi drugi priimki imajo nekatere slovenske značilnosti, čeprav niso tako očitne. Vzemimo na primer priimek Cerno. Družine s tem priimkom živijo skoraj vse v Brdu in Sedliščah. Poleg teh pa imamo v vasi Zavrh še priimek Negro. Nekateri so bili mnenja, da je priimek Cerno morda slovenskega izvo-

TER V OBCINI BRDO

ra, Negro pa italijanskega. To pa ne bo odgovarjalo resnici, ker je Negro samo prevod priimka Cerno. Kako je prišlo do tega prevoda je težko ugotoviti. Verjetno je to vpliv zemljepisnega položaja, ker živijo Cerno bolj v ozadju, v stiku s Karnahsko dolino, medtem ko živijo Negro na gori Bernardija že bolj proti ravnini. Tako se je verjetno zgodilo, da so v isti družini v enem kraju priimek samo poitalijančili, v drugem kraju pa so ga dobesedno v italijansko prestavili. To bi lahko služilo kot dokaz, da so že tudi v prejšnjih časih skušali poitalijančiti tukajšnje prebivalstvo. Priimki Moro pa prav gotovo izhajajo iz istega debila samo, da so morda prišli v te kraje prej ali pozneje kot pa ostale družine in tako so jim vsilili tudi drugačen priimek.

Treba je torej poudariti, da niso prišle vse družine v našo občino istočasno. Nekateri so prišli celo tako pozno, da lahko ugotovimo odkod izvirajo. Tako n. pr. so prišli Tomasino iz Karnahske doline, kakor tudi De Bellis. (Tako se imenuje v italijansčini vasica Debelež v Karnahski dolini). Roseano in Di Le-

nardo pa izgleda da so prišli iz Rezijske. Iz te doline so menda prišli tudi Gasparo. To ime se zdi po svoji obliki zelo italijansko, v resnici pa je samo poitalijančeno iz Gasparič, kakor imenujejo v Rezijski hudiča.

Nekateri priimke najdemo tudi v Furlaniji, z le majhno ali nobeno razliko. Tako n. pr. najdemo priimek Pez, ki je ponekod dobil obliko Petz in priimek Lendaro ali Londero, kot ga najdemo n. pr. v Huminu. So v Furlaniji tudi družine, ki imajo točno enak priimek kakor n. pr.: Molaro. Toda na podlagi samega priimka je težko ugotoviti, če gre tu za isto ali več rodbin, ki so jim vsilili enak priimek. Če proučimo primer za primerom, lahko ugotovimo, da so številne družine, ki danes živijo v ravnini, prišle iz Gornje terske doline. Tja so se preselili dedi ali pradedje sodobnikov. Tako n. pr. je za župnika v Magnano nek Molaro, ki prihaja iz Coloredo pri Montalbano. Njegovi predniki pa so prišli tja iz Terske doline.

V občini Brdo pa imajo vse družine še en drug priimek in le po tem se poznajo med seboj. Nekateri ljudje mislijo, da so ti priimki enostavno hišna imena, ki so jih pridobili slučajno in kakor so v navadi pri Furlanijah. Tukaj pa gre za povsem nekaj drugega. Ti drugi priimki niso slučajni, ampak stalni in nespremenljivi že iz starih časov ter imajo istočasno pristno slovenski izvor.

Tako n. pr. je poznana družina Lendaro iz Tera pod imenom Blažin in ta priimek je znan vsem. Tako se imenuje celo neka vasica v Nadižki dolini. Družina Molaro ima drugi priimek Jakopič, zopet druga Brunič ali tudi Fladon itd.

Ta značilnost dvojnih priimkov, od katerih rabijo enega na javnih listinah, enega pa v domači rabi, najdemo samo v teh krajih, kjer so ljudem zamenjali njihove priimke.

To pa ni v občini Brdo samo posebnost nekaterih družin, ampak je splošen pojav. Ni še dolgo tega, ko so ljudje poleg svojega uradnega priimka zapisovali tudi svoj drugi, to je prvotni priimek, kadar so kam poslali svoj naslov. To delajo še danes v nekaterih primerih.

je on kriju zak' nje biu zadost zjeran kar mu je daju tajšno dobro jed na račun praznega žakjiča. Oštjerju mu se njeso zdjele dobre besjede žené an je jau naj muči, zak' ne take mu nje še ankul nagočju. Oštjer je povjedu ženi, de naj muči, zak' tale ne pujde na ljeplim Vanacu. Sa on pozna njegá bratra, ki ima veliko premoženje tam doma an u telim premoženjem ima part tud Vanac. Oštjer se je uzeju an je zadau potlé Vanaca na preturo.

Takuo Vanacu je paršla an dan karta tu pest za jeti no sobotu na preturo. »Oj Mati Božja, sadá videš boju jopeč je jau Vanac. Hitro je uzeu žakjič pod pasko an šu oštjerja gledat. Oštjer je stau na pragu svoje hiše an kar je zagledu Vanaca mu je hitro jau kuo se raki predajajo. Vanac je poprašu oštjerja, de naj se uglilha tista rječ na kakšno drugo vižo, zak' on na preturo na nuroe ito takuo, ki je razcukan an raztargan. Oštjer je odgovorju Vanacu, de ima nou kapot an de mu ga bo posodi. »No pa, ku mi posodiš kapot, kabi bom teu ku iti na preturo.«

Paršu je dan za iti na preturo, Vanac je šu čja h oštjerju: po kapot an kupe sta šla. Kar so paršil pred pretorjem

je biu ta parvi pcuprašan oštjer. »Kaj imata vi dva med sabo« je prašu pretor. Na tuole je začeu govorit oštjer an je povjedu, de Vanac je paršu u njega oštarijo an ta je snjedu adnegá goluoba, dva an še adnegá. Potlé je stopu napri Vanac an jau: »Gospud pretor, al mu vjerjete telmu lažniku tie? Ankrat pravi adnegá goluoba, potlé čva an potlé še adnegá.« »A jsa... lažnik je« je jau gospud pretor. Na tuo je nazaj začeu govorit Vanac: »A de tist lažnik tu bi na nuroe reč, de je an tel kapot tie njegá, ki imam jast gor na sebe.« »A sa je tud tist moje je hitro jau oštjer. »Poglejte lažnika« je jau Vanac an gospudsko se daržu z novim kapotam. Pretor je stuoru oštjerju plačat use speže an kapot je zgubu. Vanac jo je pa zapjeu kar je šu damu:

»Micka oj micika,
očeš mjeti pekjarja?
Mamica oj mamica,
pekjarja pa ja.
Moko boma prosila,
štrukje boma kuhala,
po sjenci se boma posjedala,
kumetam se bomo špot djelala.
Mamica oj mamica,
pekjarja pa ja...«

Naši veliki možje Josip Gorenščak Romarsko svetišče na Stari Gori

Kadar govorimo o tistih naših možeh, ki so z odločno vztrajnostjo branili pravico našega ljudstva, njihov jezik in njihovo življenje, moramo omeniti tudi Josipa Gorenščaka. Bil je rojen v Dol. Marsinu leta 1878 in posvečen za duhovnika leta 1902. Josip Gorenščak je eden izmed tistih borbenih ljudi, ki vidijo v življenju nekakšno poslanstvo in skrbijo ne samo za zveličanje duš, ampak tudi za gospodarsko povzdigo ljudi, brez katere je nemogoče vsak napredek.

Ce pogledamo njegovo življenje, se moramo čuditi njegovi veliki in raznovrstni delavnosti. V svojem testamentu je izrazil željo, naj bi denar, ki mu je še ostal po dolgi bolezni, razdelil med semeniščem in njegovimi župljani, kar nam najboljšje pokaže njegovo nesebičnost.

V začetku je bil nekaj časa za kaplana pri Sv. Štoblanku v občini Dreka, leta 1919 pa ga najdemo kot župnika v St. Lenartu. Bilo je v prvih letih po prvi svetovni vojni in vse naokrog je vladalo razdejavanje in beda. Gorenščak pa se ni ustrašil in se je z vso energijo lotil dela, vzpodbujal ljudi in iskal vsepovsod pomoči, s katero je pomagal tistim, ki jih je vojna pahnila v brezupno revščino.

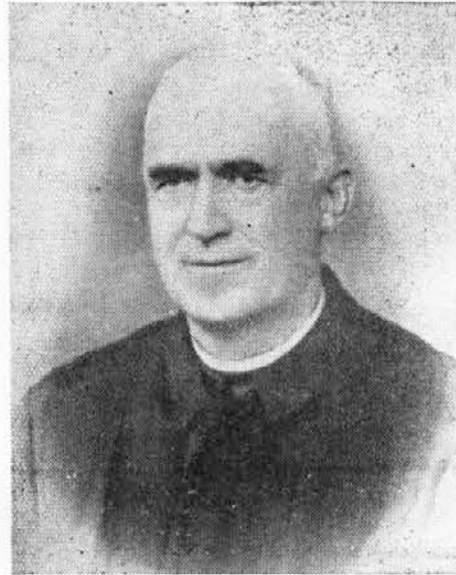
Ce upoštevamo, da je bila njegova župnja zelo obsežna in da je poleg svoje duhovniške službe rešil celo vrsto gospodarskih in socialnih problemov, vidimo, da je napravil res veliko delo, za katero je bila potrebna tudi velika fizična odpornost.

Neustrašno je nastopal proti tistim, ki so iskali le lastnega dobička in izrabljali nevednost našega ubogega ljudstva; prav nič se ni bal, da si bo nakopal za sovražnike tiste, ki so videli v njem oviro pri njihovih umazanih spekulacijah. Priigal je solidarnost in ljubezen do bližnjega ter razširjal zadržano idejo kot edino, ki bi lahko učinkovito branila malega človeka pred izkoriščanjem velikih. Fremagal je nepopisne ovire in ustanovil zadržano mlekarstvo v St. Lenartu, ter pozneje kmečko posojilnico in potršno zadrugo.

Njegova je bila zasluga, da so si mnogi lahko rešili svojo hišico in njivo iz krempljeve grabežljivih šakalov, ki so vedno prežali na plen. V tem njegovem stremljenju vidimo veliko idejo, da je treba Beneško Slovenijo gospodarsko osamosvojiti in postaviti njeno prebivalstvo v trdno skupnost, v kateri se bo lahko svobodno razvijala v svojem jeziku in po svojih šegah. Na ta način ne bi bilo treba več prenašati ponižujočo manjvrednost nasproti Italiji, ki je hotela to deželo in jo hoče tudi danes raznaroditi.

Zato je Josip Gorenščak kot človek bil zelo navezan na svoj rod in kot tak mu je ostal zvest v življenju in v šoli. Bil je zelo nadarjen in izobražen ter se je pečal tudi s folklorističnim študijem o beneških Slovencih. S tem svojim študijem je tudi on nekaj doprinesel za večje razumevanje in spoznavanje te naše slovenske deželice. Med njegovimi deli te

vrste naj omenimo »Beležke o navadah in posebnostih prebivalcev Črnega vrha, Marsina, Prosnida in Tajpana« in zbirko »Narodnih pesmi Beneške Slovenije«.

MSG. JOSIP GORENŠČAK

Ne smemo pozabiti tudi, da je sodeloval z mons. Trinkom pri tretji izdaji »Katoliškega katekizma za Slovence v videmski nadškofiji«, ki je izšla leta 1928 in

jo je fašizem prepovedal in uničil leta 1933. Iz navedenega je jasno razvidno, kako je bilo Gorenščaku pri srcu, da bi beneški Slovenci ne pozabili svojega jezika ampak, da bi ga uporabljali tudi pri svojih molitvah.

Leta 1936 je dobil naslov viteza italijanske krone in leta 1939 je postal kanonik pri čedadskem kapitlju. Takrat je zaključil svoje apostolsko delo in se umaknil v samoto čedadskega penzionata. Nedvomno je Gorenščak zaslužil tako napredovanje. Vendar pa pri tem obstoja sum, da so ga hoteli iztrgati iz njegovega delokroga in od njegovega dela, ki je bilo mnogim trn v peti. S tem povišanjem so torej ustregli tudi njegovim nasprotnikom.

Vsekakor pa moramo priznati, da je ta vzgledni mož že napravil kar mu je bilo človeško mogoče in samota v zadnjih letih mu je bila nedvomno v uteho, zlasti še v bolezni, ki je končala njegovo življenje v še ne preveliki starosti. Dve leti sta že minili odkar je odšel k večnemu počitku, toda beneški Slovenci, zlasti pa tisti, ki jim je storil toliko dobrega, ga niso pozabili, ampak ga še vedno omenjajo kot svetel vzgled slovenskega duhovnika.

Naši velikonočni običaji

Bliža se Velikonoč in v naših vaseh je vse razgibano, ker se pripravljajo, da bi na čim bolj svečan način preživel ta velik praznik. Tudi pomladno ozračje se zdi, da ima nek nenavaden vonj. »Diši po veliki noči« pravijo stari dedje, ki sede pred hišo in se grejejo na soncu. Otroci so v tem času bolj veseli kot ponavadi, saj prav oni najbolj občutijo prijetnost velikonočnih običajev in jih tudi prenašajo iz roda v rod. Kako lepo je pripravljati »drlice«, »barketale«, ki bodo ropotale na veliki teden namesto zvonov. — Zbirajo kovani denar, s katerim bodo na velikonočno nedeljo in ponedeljek sekali pirhe in mislijo na prelepe urice, ko bodo pokazali svojo umetnost z risanjem in barvanjem jajc. Kakšne pirhe imajo v Beneški Sloveniji, lahko vidimo v risbah monsignora Ivana Trinka, kjer je prikazal najbolj karakteristične vrste.

Tudi za blagoslovljen ogenj je treba poskrbeti, kar je eno najpoglavitejših opravil za naše otroke. Običaj blagoslovljenega ognja imajo v navadi tudi ostali Slovenci in še druga slovanska plemena. To je eden najprijetnejših slovenskih običajev, ker kaj podobnega ne zasledimo v bližnji Furlaniji in niti v kakšni drugi pokrajini Italije. Že več tednov pred veliko nočjo začno stikati naši »paglavci« po gozlovih, da dobe na kostonjevih ali hrastovih drevsih lepe suhe gobe. Te so ponavadi že suhe, da bodo pa še boljše gorele, jih obesijo teden pred veliko nočjo blizu ognjišča ali štedilnika. Na veliko soboto zgodaj zjutraj, ko pred vsa-

ko farno cerkvijo zanetijo ogenj in ga duhovnik blagoslovi, otroci prižgo svoje gobe. Da ne ugasne, pritrldijo gobo na žico in jo vrte po zraku in tako prinesejo v vsako hišo že navsezgodaj iskrico blagoslovljenega ognja. Gospodinje z veseljem sprejemajo prinašalce blagoslova in jih obdare z jajci, slaščicami ali denarjem.

Proučevalci naših običajev so mnenja, da je ta običaj paganskega izvora, ker je bil takrat ogenj sveta stvar in je moral tleti, potem ko so ga z veliko svečanostjo prižgali, celo leto, razen tistega dne, ko so ga ponovno prižgali in posvetili.

Tudi gospodinje imajo pred veliko nočjo čosti opravil. Kar tekmujejo med seboj, katera bo lepše osnažila izbo in spekla boljše gubanco. V Beneški Sloveniji je namreč najznačilnejša velikonočna slaščica gubanca, v narečju imenovana (h)obanca. Ta je podobna kolaču - potici, kakršne pečejo o veliki noči po vsej Sloveniji. V to gubanco zavijejo rozine, orehe, čokolado in razne dišave, ki ji dajejo karakteristični okus in vonj. Za veliko noč pripravi prav vsaka gospodinja to dobroto in sicer toliko večjo, kolikor bolj je bogata družina. Na veliko soboto nesejo te gubance blagoslovit v cerkev in jih potem hranijo do bele nedelje.

V mnogih krajih naše dežele imajo navado, da na veliko soboto, po sončnem zatonu, uživajo zelo mastne jedi in ob tej priliki razlagajo otrokom, da je minil post in nastopil velikonočni čas.

Se bolj daleč in še višje kot gradovi Grusberg, Gronberg in Cukola, na vrhu gore, ki se dviga na Vzhodu, skoraj na meji z Jugoslavijo stoji grad, kot bi stražil in nadziral vso dolino. To je zelo staro svetišče posvečeno Materi Božji na Stari Gori. Komaj nekaj kilometrov od Cedača se dviga na visokem obronku Julijskega predgorja ta grad, ki so ga nekoč obdajali stražni stolpi in trdni zidovi. Njegov nastanek ni točno ugotovljen. Morda je temu krivo dejstvo, da so v raznih dobach požari uničili dokumente čedadskega kapitlja, ali pa dejstvo, da je grad že zelo star.

Msg. Vincenzo Sillani, čedadski kanonik nam je zapustil rokopis, ki je bil objavljen leta 1729, drugi rokopis je pustil tudi msg. Giovanni De Portis in iz teh dokumentov je razvidno, da je škof iz Poreča msg. Cesare De Nores, ki je obiskal oglejsko škofijo po Koncilu v Trentu leta 1585 in je ob tej priliki obiskal tudi svetišče, trdil, da je čital v Vatikanu v Rimu zelo stare zapiske o svetišču, ki je bilo znotraj grajskih zidov. Ti zapiski naj bi se nanašali na preko tisoč let pred omenjeno dobo. To izjavo so takoj zabeležili v Cedadu.

V zgodovinskih čelih De Rubelsa čitamo, da je bila dana z odlokom papeža Bonifacija IX. z dne 22. decembra 1400 pravica župniku iz Flambr, Jakobu Gervasiju, da je lahko dal odvezo Trstanu iz Savorgnana, ki je ubil patriarha Ivana V. Moravskega. Za pokoro je moral ta gospod romati k svetišču na Stari Gori.

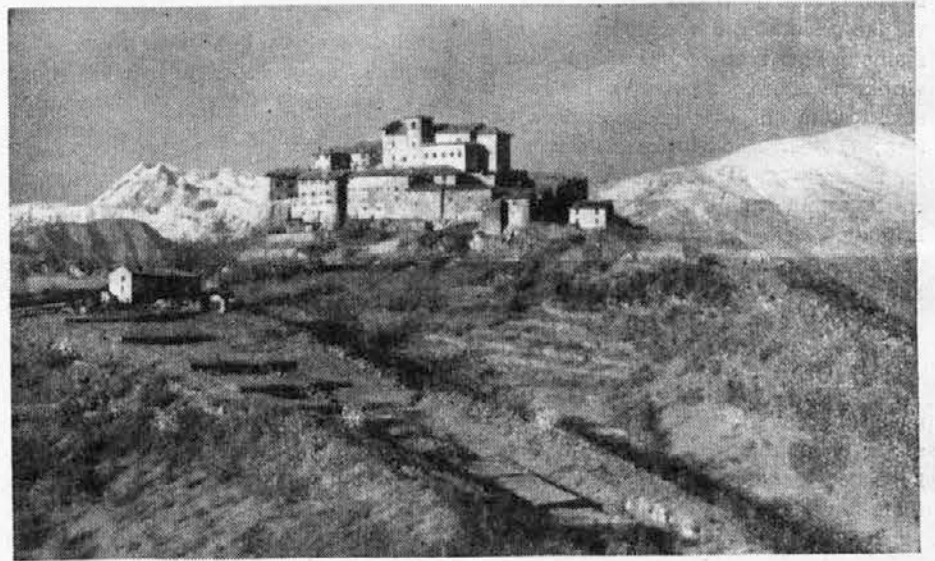
Ce gremo v letih še bolj nazaj, najdemo, da je bil leta 1273 darovan srebrni kip Mater Božje, visok en čevelj, s cesarsko krono na glavi. Ta kip je bil darilo nekega habsburškega kneza iz avstrijske vladarske hiše še preden je pri-

šla ta na prestol. O tem pričajo grb in ime darovalca v takratnem nemškem jeziku, ki so vklesani na podstavku kipa in ki po mnenju Sillanija izvirajo iz XI. stoletja. De Rubels pravi, da je bila že od leta 1015 z odlokom svetega sinoda, ki mu je predsedoval patriarh Ivan IV. darovan župniji Sv. Stefana v Cedadu med drugimi posestvi v Furlaniji, tudi grad, kjer je bilo romarsko svetišče.

Ce hočemo imeti potrdilo o tem kar je trdil De Nores, moramo poseči še bolj nazaj v V. ali VI. stoletje, to je v dobo od 500 do 600 let po Kr. Raziskovanja pa niso imela uspeha ne v Vatikanu in ne pri čedadskem kapitlju; šele kanonik Luigi Pietro Costantini je našel rokopis, ki indirektno omenja svetišče. V njem se trdi, da se je langobardska princeznja Pieltrude, potem ko je ustanovila samostan benediktinskih sester v Salt di Poletto, preselila z vsem samostanom v Cedad, na kraj, ki ga imenujejo »La velia« in od tu je potem z dovoljenjem patriarha Kalista in Sigualda lahko hodila z drugimi redovnicami svojega samostana vsako leto na romanje k svetišču. Ce je bil samostan ustanovljen med leti 762 in 776, je jasno, da je svetišče na Stari Gori takrat že obstajalo. Torej nismo več daleč od tega, kar trdi De Nores.

Sedanja znamenitost pri svetišču je veliko stopnjišče, po katerem se pride do njega; na koncu cerkve, zidane v strogem slogu, je postavljen kip Mater Božje v skoraj naravni velikosti, ki sedi in drži v naročju Jezusa. V starih časih je ljudstvo imenovalo ta kip »živa Mati Božja«.

O tem kipu govori legenda, da so ga prinesli z Vzhoda. Svetišče je kot v preteklosti tudi sedaj zelo obiskovana romarska pot, kamor prihajajo ljudje z

STARA GORA

V zadnjih stoletjih so v Beneški Sloveniji opustili mnogo šeg in običajev. Tako vemo, da so se v Nadiški dolini vršile vsako leto pasjonske igre, do konca 18. stoletja, pri katerih so predstavljali Kristusovo trpljenje. Iz raznih virov vemo, da je bila zadnja pasjonska igra leta 1792, ko je predstavljala Kristusa Ivan Podreka, praed pisca knjige »Slavia Italiana«.

vseh strani, celo iz Avstrije in Jugoslavije. Zlasti pa je priljubljeno prebivalstvu Beneške Slovenije, saj leži prav v njihovi deželi. Zato prihajajo iz bližnjih vasi stalno semkaj romarji, da tu še bolj povežejo svoje krvne, jezikovne in druge vezi. Ni beneškega Slovenca, ki ne bi obiskal tega svetišča in ne bi odložil lesenega križa ob poti, ki pelje do njega.

PASTIRCI

(Nadaljevanje in konec.)

»Tinec, ali znaš še kako?« vpraša Tonček?«

»Se eno povem. Ta se je zgodila ranj-kemu Kobasarju; pa je že dolgo let od takrat. pravil jo je raš stari oče. Kobasar je hodil strašansko rad na lov gori po matajurskih gozdih. Bil je še mlad, krepak in srčan, da se še vraga ni bal. In tako je šel neke nedelje in brodil po matajurskih gozdih, po onih lepih bukovih gozdih. Bilo je že pod večer. Šel je že proti domu, kar ti pride na oni lepi las, kjer je tista velika skala, izpod katere teče studenec in pri kateri je stara in viteča bukev. Tam zagleda pod bukvijo moža z zelenim klobukom, kakor da bi dočival. Gleda in gleda, kdo je, ali ga pozna; kar zagleda, da mu molita izpod klobuka dva rožička. — Oh, hudirja! — reče sam pri sebi — zlomek me vzemi, še ni hudič! — Sam ni vedel kaj storiti. S hudičem ni kvant. Hotel je stopiti na drej po svoji poti in se delati, kakor da

bi bilo razneslo na kose, a zlomek je samo zakašjal — gek! gek! gah! — pljunil, odstranil dvocevko in rekel: »Hentaj! — Močan tobak imaš! Nisem ga vajen. Zahvalim! Le pojdi le po svoji poti.«

In Kobasar je šel naprej modro in počasi, dokler mu je bil na videžu. Potem jo je udaril strmo: oglav, kođer so ga noge nesle, da je prišel domov polumrtev.

»Ha, ha, ha, ha!« se je zopet zasmelaj Lojzek, »ta pa je tudi lepa! Zledeja je streljal!«

»Da bi ga bil vsaj za pravo ustrelil!« se oglasi Tonček.

»Pa močan tobak imaš! Ha, ha, ha!«

»Še kako tako povej,« pravi Lojz.

»Nobene več; zdaj je dovolj s pravljicami!« odgovori Tinec. »Zdaj bomo pa peli; dajta z menoj!«

In tako je s čistim in zvonkim glasom zapel domačo popevko. Ostala dva sta potegnila za njim, da je bilo prav lepo jih poslušati.

Ko so dopeli, so drug za drugim zavrnkali, da je odmevalo po vseh dolincah.

Od nasprotna gore se jim je odzval bolj moški glas. Nekdo je tam drva sekal. Zamaolki udarci sekire so že delj časa prihajali sem čez značno prostornost. Pastirčki so bili zadovoljni, da se je odzval, in so takoj oživel. Veselega vri-

skanja ni hotelo biti konec. Neznani drvač se je počasi še parkrat oglašil, a potem je umolknil, čes, kaj bom tekmoval z otročadjo! Ker pa ni bilo več odziva, so umolknil tudi naši junaki in jeli klicati ovce, ki so se bile nekam poizgubile.

»Oj, ali vidita sonce? Pri vrhu je že; treba bo domov,« reče Tonček.

»Pojdimo, pojdimo! Čas je. Juhuhuj!« Pa predno so se pobrali, je začel Lojz na ves glas klicati:

»Mož! Oj mož!... Moož! Ali slišite?.. Moož!«

»Kaj te skrbiš?«

»Kako vam deeejo?«

»Kaj tebi maar?«

»Rad bi vas poznaaal.«

»Gledat me pridi.«

»Ne morem, je poznooo.«

»Stric! Oj stric! Kaj ne greste večerjat?«

»Idite domov, da ne zamuditeee.«

»Kaj tebi mar, otročija!«

»Maama vas bo tepla.«

»Smrkavec!«

»Lesnikar.«

»Lesnikarji, pravijo šentpeterski Slovenci v zasmeh šentienartskim; ti pa

odgovarjajo šentpeterskim: žabarji!..

»Zabar!«

Cudni dvogovor je še nekaj časa trajal. Potem so se naveličali še tega, zbrali ovce in se podali domov.

Solnce je zlatilo še največje vrhe. Hlad se je polagoma prikral iz goščav in zavrel po zatemnelem ozračju. Nekje od daleč je prihajal lahek odmev ubranega petja. Delavci so peli in se pripravljali domov. Dolg žvižg je pretresel zrak; gotovo je kak paglavec kje zažvižgal na prste. Naši dečaji so mu takoj odžvižgali. Po cesti je ropotal prazen voz; zdaj pa zdaj se je slišal pok biča...

Dečki so šli navzgor z ovcami in jih glasno podili. Spotoma so zopet prevrskali. Nekje ne daleč je nenadoma počil strel in zastrašil ovce, da so se razteple, in obenem je sfrfotala mimo jata jerohov, ki so se razkropili sem in tje. Otroci so se podili za ovcami in kričali. Lovec se je prikazal.

»Ali ste jih videli? Kam so pali?«

»Razpršili so se doli po senožeti!«

Lovec je šel za jerebi, oni za ovcami; in še dolgo se je slišalo njih veselo popevanje in kričanje gori po obronku, dokler se ni vse skupaj izgubilo za ovinek proti vasi, odkoder je že donelo po večernem svitlojasnem ozračju zvonenje delopusta.

ZA NAŠE DELO

Djelo oku vinjik

Vinjke bi morle bit okopane že februarja al marca mjesca, pru za pru pred parvim pomladanskim dežjam, duo pa tistega djela nje še nardiu, naj ga opravi hitro zak' je zlo važno. Ne pozabite, de u pravin cajtu okopane vinjke vajá vič ku hnojenje.

S tjem, de se okopa oku vinjik se da rastilni osigeno, tikerega nucajo u zemji tiste bakterje, ki iz hnojil napravljajo vinjikovim koreninam potrjebno hrano. Če vinjko dobro okopljemo se prerahlja tud zemja an dežeunica buj notre zljeze an takuo se naberejo rezervo vode za cajt kar je suša.

Kuo pravilno sadimo vinjike?

Če zemja kjer smo usadil vinjike je bla dobro parkopana nje še s tjem rečeno, de se buodo use vinjike dobro parjele. Povjedal pa vam bomo na ki muora usak kmet skarb imjet an vjediti o saditvi vinjik.

1) Ne sadit u mokro zemjo, ampa nimar u suho; 2) pohnojiti je trjeba z dobrim hljeskum hnojjam; 3) ne sadit suhih al slabo razvitih vinjik, zak tiste se ne parjemejo. Dobrim vinjikam porježemo koreninice na 4 do 5 centimetru, pustimo samo an poganeč, ki ga parkrajšamo nad dvje očesi; 4) vinjike prej ku jih sadimo jih daržimo u vodi u tikeri smo noter zmješal tud malo zemje an bujače; 5) par saditvi muoramo vjediti, de pridejo korenine u dobro zemjo. Gledat je trjeba tud, de vrat od vinjike pride 4 do 5 centimetru nad normalne površine zemje; 6) okuol usake vinjike je dobro, de potresite 100 gramu superfosfata an 50 gramu japnenega dušika; 7) pokrijemo vinjike z dobro zemjo. Poganka muorata priti iz zemja ku rastilnica, ki izkrije iz semena. Vinjike, ki njeso dobro pokrite z zemjo se rade posušijo. Duo se darži telim regulam bo imú hitro ljepr an dobar vinograd.

Djelo na vartu

Naše gospodnje imajo navado, de sje-me hranijo za vič ljet, zak mislijo de je nimar dobro za usadit. De buodo vjedle kul k ljet je dobro sjeme za vart bomo tuole zapisal:

Cesen	let 1
Pesa (bjetula)	» 5
Bleda	» 4
Korenj	» 3
Zeje	» 6
Kumare	» 3
Cebula	» 5

Fižou	let 7
Laški bob	» 3
Grah	» 4
Indivja	» 3
Solata	» 5
Radič	» 3
Paradžnik	» 3
Petaršil	» 4
Sedan	» 4
Rjepa	» 5
Špirača	» 3
Buča	» 4

Če ne vjeste kul k ljet je blo sjeme spravjeno an bi rade vjedele, če je še

dobro, napraute takuo: na an krožnik položite mokar piunik (karta sorbenta) an gor dajte od usake suorte 50 sjemen. Krožnik pokrite z drugim krožnikom an ga postavite na gorak kraj an glejte, de je piunik nimar umid. Tisto sjeme, ki je pognalo uzamite proč an takuo buoste vjedle tikere suorte sjemena so previč stare.

Če ostane od 50 sjemen nepognanih 10, je sjeme 80 par stuo dobro. S takim poskušanjam se vjeste tud runat kuo guosto je trjeba sjat, de ne bo trjeba rečdit.

Za parvo pomuoč bouni žvini

Če žvina na hitroma močno zboleje je narbuojs, de preca pokličemo žvinozdraunika, ki bo hitro vidu kakšno boljezen ima an vam povjedau kakuo jo zdravit. Dostkrat pa žvina re zboleje nevarno an mi sami vidmo kaj ima an ji lahko damo parvo pomuoč. Svjetujemo vam pa, de na smijete dajat bouni žvini zdravil, če prej nista sigurni kaj ima. Zatuo je buojše, de prašate kakšnega, ki se na tuo dobro zastopi.

Za dat žvini parvo pomuoč, bi muoru imeti usak žvinozdravil nimar parpravjenih nekaj narbu potrebnih zdravil. Pru bi bluo, de usak žvinozdravil darži par rokáh nimar tuo, ki vam bomo tje parporočil:

1) **Termometer** za žvino s tikerim muoramo zmjerit fiero preca ku vidite, de žvina je bouna. Termometer se dene žvini u rit an ga daržite noter najmanj dve do tri minute. Če ima žvina marzu nos an uha an suh gobac to nje še rečeno, de žvina njema fiere, dostikrat se je pokazalo, de žvina je mjela usegljih fiero. Če ima žvina fiero, ji na smijemo dajat nobednih zdravil, ampa je trjeba klicat nimar žvinozdraunika, zak fiere je parvi znak nevarne boljezni.

2) **Jodova tinktura.** U špecjariji kupite flašico jodove tinture an jo daržite nimar dobro zataknjeno, zak drugač izhlapi. S tistom tinturo se namažejo rane, če se žvina udara. Prej ku namažejo z jodam mora bit rana čista. Z jodovo tinturo se namaže tud popkovina par novo storjenih teletih, de ne pride infekcija.

3) **Olje od lina.** Tuole nucamo, če žvina previč tarduo serje. Usak dan se da lahko žvini četart do pou litra tistega olja, če ne pomaga pa lahko tud mal več.

4) **Sjeme al moka od lina.** Če otečejo žvini parkli nardimo od tega gorke impake. Sjeme al moko je trjeba skuhat u vodi an potlé še gorko parvezat na bouno mjesto.

5) **Stoučene kolmežove korenine** (po taljansko mu pravijo scalamo aromatico) an tuo kupte par botaniku al u špecjariji. Če ima krava bolan želodec an slabo prebavlja an to se vidi par njeni bojači, pomješamo adno do tri žlice kolmežovih stoučenih korenin z moko al otrobi u vodi an damo žvini jest u balicah.

6) **Kamomila.** Če ima žvina kašej al čriško ji skuhamo čaj iz tistih rožic. To pa nucamo samo kar žvina nje hudu bouna.

7) **Brinjeve jagode.** Če se žvini zaperja vda al če ima bolan želodec, posušene an stoučene brinjeve jagode pomješamo z otrobi an dodamo še malo soli. Kravam se tuole da ponavad 50 do 100 gramu, ouci pa 5 do 20 gramu jagod.

8) **Galun** (alume mu pravijo po taljansko). Raztopjen galun nucamo za umivat žvini inflaman gobac an za umi-

Djelo u sadounjaku

Mjesca aprila začne sadno drevje cvetit an pru sadá se parkažejo škodliuci, ki uničujejo drevje. Zatuo je trjeba, de se poškopri sadno drevje še prej ku začne cvetit. Najbujs za škropit drevje u telim cajtu je raztopina solfata od rama al z 2 par stuo mješanico žveplenojapnene vode. Kar drevje začne cvetit ga ne smijemo vič škropit, zak bi škropljenje škodovalo an bi ne mogli se razvit sadi.

Če so zajci al druga divjačina po zimi razjedli drevje al lubje od drevja, muorate use tele rane namazat s cepilno smolo al pa z blatom, ki ga nardimo iz vode, ilovce an kravjaka. De tisto blato ostane na deblu, ga muoramo prevezat s curjo.

vat žvini bouno maternico. S suhim galunom pa lahko potresemo tud umazane an smardijive rane na parkljah.

9) **Stoučeno uogje.** S telim prahom se potresejo rane, zak tuole suši rano.

10) **Hrastova skorja** (lubje). Če ima žvina čriško, skuhamo tri do štjeri žlice stoučenega hrastovega lubja na enem litru vode an tuole lepuo ulijemo žvini. Stoučeno lubje pa je dobro za protrosit tud na stare mokre rane na parkljah.

11) **Kreolin an lizol.** S telimi rečmi se umivajo rane, de se ne boju gnojile. Na edán liter vode nucamo adno žlico lizola. Lizolova voda je dobra tud za umivat popek par novorojenih teletih.

12) **Japnena voda.** Tuole nucamo an djela zlo dobro kr kravo napenja. U pet litru vode damo 10 gramu živega japna an potlé precedimo.

Tele zdravila, ki smo napisal an ki bi jih muoru mjet usak žvinozdravil nimar par rokáh, služijo samo za parvo pomuoč žvini, ne pa za zdravljenje hudih an dougotrajnih boljezni.

GOSPODARSTVO

Trgouski odnosi med nami an Slovenijo

Nje dugo od tega, de smo zbližal Di. Joba iz Vidna, funkcionarja od targouske zbornice (Camera di Commercio) ar: prošil kuo gre s targovanjam med kamune videmske provincije an Slovenijo. On nam je povjedu, de ne gre use lepuo, zak' targouci od tistih kamunu blizu kunfina, pru tisti, ki bi mjel pravico targovat s Slovenijo, se ne brigajo za zbližat targouce sosjednje daržave an dost jih je, de niti na vejó, de je bliu napravljen an tratat pred šterimi ljeti za tisto targovanje.

To, ki nam je povjedu Dr. Job, se nam je zlo čudno zdjelo, zak' smo mislil de naši targouci se buodo kaj vič interesal zatuo; sa u naši dažel se je nimar targovalo največ s Slovenijo, pusebno s

Kobaridom an Bovcem. Duo ima namjen zvjedat natančno kakuo je s targovanjem med Italijo an Jugoslavijo naj se obarne na targousko zbornico.

MENJAVA DENARJA

Zlata šterlina	8275
Napoleon	6525
Dolar	677
Švicarski frank	157
Francoski frank (100 franku)	151
Šterlina karta	1525
Dinar (100 din.)	142
Belgijski frank	12,60
Avstrijski šiling	21
Zlato po gramu	860
Srebro po gramu	18,50

Kup na debelo

SENUO

Gorsko senuo	L.	825 do	875
Raunirsko senuo	»	950 »	1050

ZVINA

Krave	L.	245 do	275
Junci	»	310 »	335
Jenice	»	350 »	400
Teleta	»	450 »	500
Krave za rejo od 150.000 do 190.000 litr usaka.			

PRASETA ZA REJO

Od 10 do 20 kg usako	L.	7000 do	9500
Od 20 do 50 kg usako	»	15000 »	17000

OUCE AN KOZE

Jarčki	L.	530 do	380
Kozliči	»	400 »	450
Kozé	»	80 »	100
Ouce	»	160 »	180

ZITARICE

(ušenica - sjerak - otrobi - moka)

Ušenica	L.	6800 do	6850
Sjerak	»	5500 »	5600
Ušenična moka	»	8000 »	8100
Sjerkova moka	»	6500 »	6700
Otrobi	»	3900 »	4000

PERUTNINA - ZAJCI - JAJCA

Kakoške	L.	580 do	620
Zajci	»	250 »	280
Jajca za usako	»	18 »	20

SER AN MASLO

Ser	L.	480 do	510
Mlekarniško maslo	»	930 »	960
Domače maslo	»	830 »	850

SADJE IN ZELENJAVA

Krompjer	L.	35 do	40
Jabuka	»	50 »	60
Hruške	»	50 »	60

FIŽOU AN GRAH

Fižou	L.	260 do	165
Grah	»	120 »	130

SEMENA ZA SENOŽETI AN TRAUNIKE

Furlanska djetelja	L.	280 do	300
Čerfoj	»	270 »	280
Trava »Altissima«	»	280 »	300

GRADBENI LJES AN DARVA ZA ŽGAT

(na kubični meter)

Bukovi hlodi	L.	13600 do	14000
Jasenovi hlodi	»	17500 »	20000
Orjevovi hlodi	»	25000 »	30000
Čarješnjovi hlodi	»	18000 »	19500
Bukove darva na kuint.	»	850 »	900

Odgovorni urednik: **Tedoldi Vojmir**
Založnik: »Matajura d. z. o. z.«
Dovoljenje videmskega sodišča štev. 47 z dnem 26.7.1950

Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

Beneška ljudska legenda: Zgodba o postanku bolh

Nekega poletnega dne sta prišla Kristus in sv. Peter v malo gorsko vasico.

Potrkala sta že skoraj na vsa vrata, a nikogar ni bilo doma, ker so vsi delali na

polju. Bila sta oba silno lačna in žejna in zato v skrbeh premišlujeta kaj jima

je storiti. Končno ugledata neko ženo, ki je sedela križem rok v senci. Sv. Peter jo

hoče brz prosti v bogajme, a Kristus mu veli naj jo vpraša rajé kaj dela. »Nimar

nobenega dela« začirno odgovori žena svetima možema. Kristus videč, da žena

lenuhari, vzame v roko pest drobnega peska in ga vrže vanjo rekoč: »Tukaj

imate delo in Bog daj, da vam ga nikdar ne zmanjka.« Pesek se je spremenil v ti-

soče bolh in žena se začne praskati in klicati na pomoč. Kristus in sv. Peter sta

očila in od takrat je na svetu mnogo bolh ki delajo največjo preglavico lenuharjem